

INNOVATION FÖR GRÖN OMSTÄLLNING I SKOGEN — INGOSKOG

1 Sammenndrag/Summary in English 3

2 Bakgrunn 4

3 Aktiviteter 6

 3.1 Forskning 6

 3.2 Innovation och metodutveckling..... 7

 3.2.1 LRA Norra Klarälvdalen..... 7

 3.2.2 Utveckling av demoarenor 9

 3.3 Nätverksbyggande..... 9

 3.4 Kommunikation och kunskapsspridning 10

4 Mål, resultat och förväntade effekter..... 12

 4.1 Gemensam begreppsapparat, kompetenslyft och framtida projekt.... 12

 4.2 Ökad kompetens och innovationskapacitet 13

 4.3 Utveckling av verktyg för skogens besöksnäringar 14

 4.4 Metodutveckling och demoarenor..... 15

 4.5 Nätverk mellan skogliga aktörer för kompetensutveckling..... 18

 4.6 Förväntade effekter av projektet..... 19

 4.6.1 Samarbeten för utveckling av skogsbaserad besöksnäring 19

 4.6.2 Etablering av nätverk 19

 4.6.3 Kunskapsutveckling genom deltagande 20

 4.7 Ökad FoU- och innovationsförmåga 21

5 Prosjektorganisasjon 25

6 Indikatorer 26

7 Grenseoverskridende merverdi 28

8 De horisontella kriterierna..... 32

9 Informasjon og kommunikasjon 34

10 Aktiviteter og økonomi 38

11 Forslag og ideer 40

12 Utvärdering..... 41

13 Publikasjoner..... 42

SAMMENDRAG

Den här rapporten sammanfattar Interregprojektet Innovation för grön omställning i skogen (Ingoskog). Projektet, som löpt från september 2017 till och med augusti 2020, är en del av Interregs Sverige-Norge-program. EU-programmet ger stöd till svensk-norska projektsamarbeten som utvecklar samhället inom olika insatsområden. Projektets syfte var att öka forsknings-, utvecklings- och innovationsförmågan till grön omställning med skogen som resurs och att bidra till ökad samverkan mellan aktörer med skogen som gemensamt intresse.

Skogen har många värden för såväl forskare inom olika ämnen, företagare inom flera branscher, myndigheter och många andra aktörer. Det råder intressekonflikter mellan olika värden samtidigt som en del värden kan samsas i skogen. Genom aktiviteter såsom forskning, metodutveckling och etablering av nätverk för samverkan kring skogens olika värden har Ingoskog resulterat i en rad publikationer, nätverk och framtida projektidéer. Genom ett gediget kontinuerligt kommunikationsarbete har resultaten från projektet spridits till en bred målgrupp och kommer även framöver att bidra till kunskapsspridning om grön omställning till ett hållbart samhälle med skogen som en viktig resurs.

I rapporten presenterar vi projektets bakgrund, de aktiviteter som genomförts samt delmål, resultat och effekter av arbetet. Vi presenterar även projektets organisation och lyfter dessutom några röster från aktörer med olika perspektiv på skogen som på olika sätt medverkat i projektet, till exempel genom deltagande i workshopar och i egenskap av skogsägare.

Skogen och dess ekosystem är oberoende av nationsgränser och det gränsöverskridande arbetet har spelat en central roll i projektet. I rapporten redogör vi för projektets gränsöverskridande mervärden samt arbetet med de horisontella kriterierna *hållbar utveckling, jämställdhet mellan kvinnor och män* och *lika möjligheter och icke-diskriminering*.

Vi redovisar också viktiga nyckeltal i form av antal företag, organisationer och forskningsinstitut som deltagit i projektet samt de test- och demoarenor som utvecklats inom ramen för projektet. Vi redogör även för det samarbetsavtal som arbetades fram under projektet samt andra, icke formaliserade planer på framtida samarbeten som framkommit ur projektet.

Längst bak i rapporten finns en lista med samtliga publikationer som projektet resulterat i. På projektets hemsida, ingoskog.org, hittar du samtliga publikationer. Sidan uppdateras kontinuerligt efter projektslut allteftersom fler publikationer tillkommer.

SUMMARY IN ENGLISH

This report summarises the Interreg project “Innovation for green transition in the forest” (Ingoskog). The project ran from September 2017 to August 2020 and is part of Interreg’s Sweden-Norway programme. The purpose of the project was to increase the research, development and innovation capacity for a green transition with the forest as a resource, and to contribute to increased collaboration between actors with the forest as a common interest.

The forest is of interest for many reasons to both researchers in various fields, firms within different industries, authorities and many other actors. There are conflicts between different interests at the same time as some of these interests can coexist.

Through activities such as research, method development and the creation of networks for collaboration on the diverse value of the forest as a resource, Ingoskog has resulted in a number of publications, networks and future project ideas. Through solid continuous communication work, the results of the project have been disseminated to a broad target audience and will continue to contribute to the dissemination of knowledge about a green transition to a sustainable society with the forest as an important resource.

In the report, we present the background of the project, the activities completed within the project, as well

as the sub-goals, results and effects of the project. We also present the organisation of the project, in addition to including the voices of actors with different perspectives on the forest who took part in the project in various ways, for example, by participating in workshops and in their capacity as forest owners.

The forest and its ecosystems are independent of national borders and the cross-border collaboration has played a central role in the project. In the report, we present the added value generated as a result of this cross-border approach, as well as the work with the horizontal criteria *sustainable development, equality between women and men* and *equal opportunities and non-discrimination*.

We also present important key figures in the form of the number of firms, organisations and research institutes that have participated in the project, as well as the test and demo arenas that have been developed within the framework of the project. The report also includes information about the collaboration agreement which has been generated through the project, as well as other, non-formalised plans for future collaborations that have emerged from the project.

At the end of the report, there is a list of all the publications that resulted from the project. On the project’s website, ingoskog.org, you will find all of the publications. The page will be continuously updated after the end of the project as new publications are added.

2 BAKGRUNN

Dagens globala ekologiska och samhälleliga utmaningar kräver en grön omställning till ett fossilfritt cirkulärt samhälle. I denna omställning är skogen en enorm resurs, samtidigt som förändringen innebär en ökad konkurrens om den skogliga biomassan. Skogen kan brukas på många sätt; utöver till timmer, papper och många andra produkter som kan produceras ur biomassan, även till naturbaserad turism, friluftsliv, skogsjordbruk och hälsa. Skog behöver också bevaras, inte minst för den biologiska mångfalden. Skogen har många värden! Det råder intressekonflikter mellan olika värden samtidigt som en del värden kan samsas i skogen. Med den här utgångspunkten kom projektet Innovation för grön omställning i skogen (Ingoskog) till.

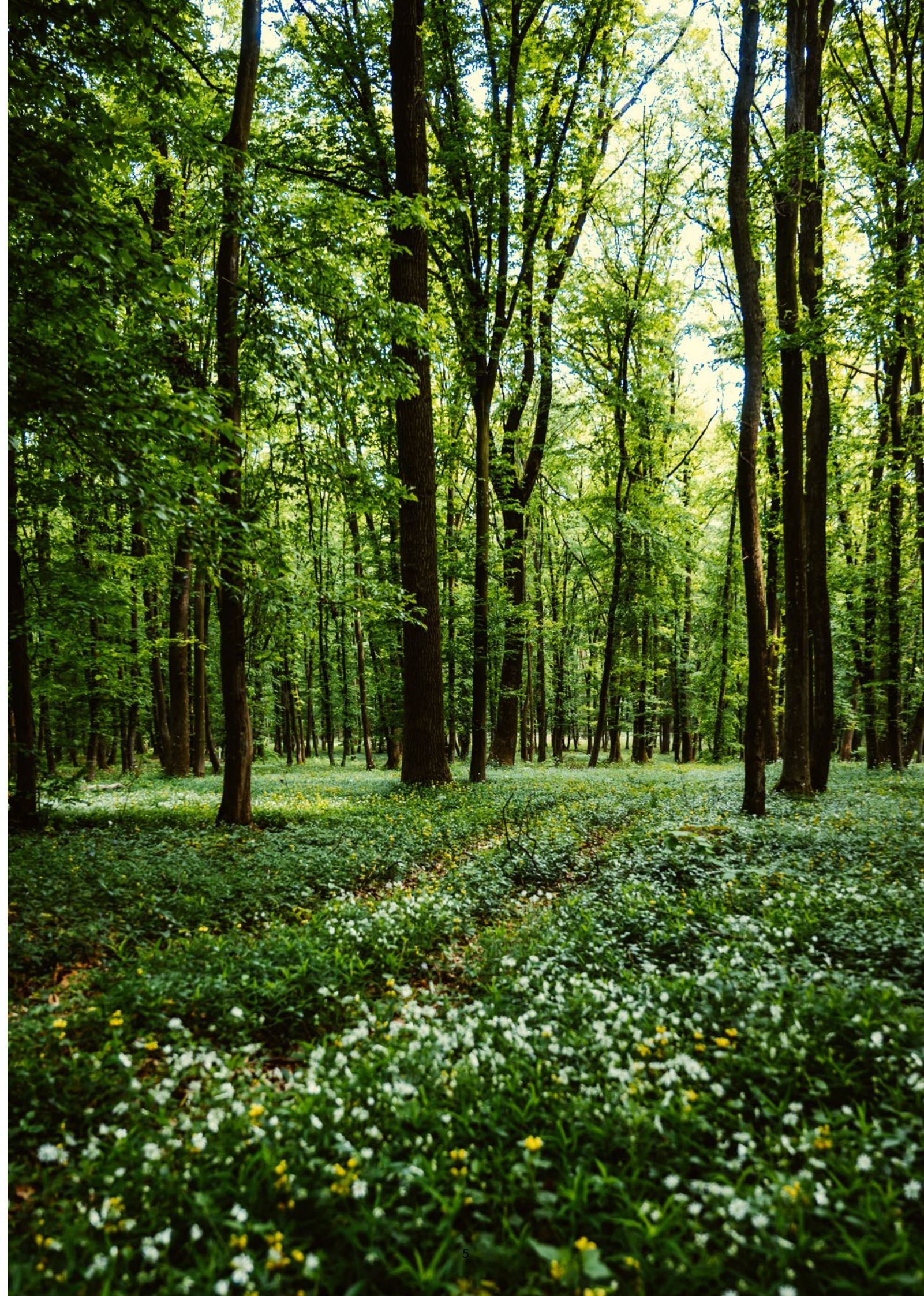
Inre Skandinavien täcks av ett sammanhängande skogligt landskap som inte känner några gränser. Det är en utmärkt förutsättning för att i samverkan med forskare i skilda discipliner och en mängd olika skogliga aktörer undersöka innovativa möjligheter för en grön omställning med skogen som resurs. Samverkan mellan olika kompetenser och sektorer är avgörande för att kunna bidra till den gröna omställningen. Därför samlar projektet forskare från både samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen vid Karlstads universitet, Høgskolen i Innlandet och Høgskolan Dalarna, samt aktörer från myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. I projektet har vi på olika sätt arbetat med såväl teoretiska begrepp som praktisk metodut-

veckling för att bidra med pusselbitar till den gröna omställningen.

För att lyckas med en grön omställning i skogskapet må vi utveckla innovationsverktyg som tar hänsyn till de olika intresser som finns för skogen. Målet med projektet var att skapa ett felles begreppsapparat knyttat till grön omställning, med speciellt fokus på de olika aktörerna i skogskapet, utveckla verktyg som kan användas i innovationsprocesser, testa ut noen modeller knyttat till skogens besöks-näringer samt utveckla och testa en metod för att identifiera och kommunicera skogens olika värden. Modellerne vil sørge for at vi kan utnytte skogskapetets totale forretnings-potensial og samtidig ta hänsyn till en balans mellan skogens många värden, såväl samhälleliga som ekologiska och ekonomiska.

Projektet bygger vidare på förstudien *Gränsöverskridande ekosystemtjänster. Skogen som natur- och kulturarvsresurs* som sträckte sig över perioden 2016-08-01 – 2017-01-31. Inom ramen för förstudien etablerades och vidareutvecklades kontakterna mellan partners, samtidigt som även kontakter med andra samarbetspartner initierades. Detta skedde bland annat inom ramen för gemensamma workshops där olika aktörer från såväl myndigheter, universitet och högskolor, företag och civilsamhälle bjöds in. Det är också utifrån dessa gemensamma träffar som projektplanen för Ingoskog arbetades fram.

3 AKTIVITETER

I det här avsnittet sammanfattar vi projektets huvudsakliga aktiviteter och redogör för hur vi arbetat för att uppnå projektets övergripande mål och delmål. Projektets resultat och effekter i förhållande till målen presenteras i avsnitt 4.

3.1 FORSKNING

Forskning har bedrivits genomgående i hela projektet, såväl med begreppsligt fokus som tematiskt, i fältarbeten och genom metodutvecklande. En del av forskningen har vidare handlat om skrivande av vetenskapliga artiklar och producerande av metodhandböcker, rapporter och andra publikationer, exempelvis en projektomfattande populärvetenskaplig antologi. Publikationer redovisas närmare bland annat i avsnitt 4. *Mål, resultat och förväntade effekter*, och i avsnitt 13. *Publikationer* listar vi samtliga publikationer som genererats ur projektet. En doktorand, Eugenio Conti vid Högskolan Dalarna, har forskat på heltid i projektet, som i vissa fall hänger ihop med metodutveckling. I detta avsnitt ges några konkreta exempel på forskningsaktiviteter inom projektet.

En del i forskningsverksamheten var utvecklingen av landskapsresursanalys (LRA). Arbetet startade med att identifiera informationskällor och samla in material dels gällande GIS-baserade resurskartor över till exempel vegetation, kulturminnen och naturskyddsområden, dels angående verktyg och modeller för hur olika intressenter kan fungera gemensamt för att utveckla skogens värden på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta arbete gjordes i såväl svenska som norska databaser. På den svenska sidan genomfördes en fördjupning av den LRA-relaterade forskningen genom en metodutveckling som involverade lokala skogliga aktörer i norra Klarälvdalen. Denna del av arbetet karaktäriserades av samverkansforskning mellan forskare och lokala skogliga aktörer som även innefattade GIS¹. Detta arbete beskrivs under avsnitt 3.2 *Metodutveckling*.

En annan del av forskningsverksamheten har handlat om att analysera synergier och avvägningar mellan olika ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster kan översiktligt förklaras som att ett ekosystem såsom en skog, vattendrag, mark eller liknande förvandlas till

en ekosystemtjänst när de uppfattas som en resurs för människan. Det finns olika typer av ekosystemtjänster, såsom de *producerande* (t.ex. jordbruksprodukter, biomassa från skogen), *stödjande* (t.ex. pollinering), *reglerande* (t.ex. vattenflöden) och *kulturella* (t.ex. friluftsliv, rekreation, turism och natur och kulturarvsmiljöer).²

En del av forskningen har omfattats av litteraturstudier i förhållande till viktiga begrepp för grön omställning i skogen. Detta gäller t.ex. just begreppet *grön omställning*, och vad det kan betyda i ett skogligt sammanhang. Litteraturstudier har också genomförts beträffande olika verktyg och modeller för hur olika skogliga intressen kan balanseras i förhållande till ett hållbart nyttjande av skogens många värden samt exempel på hur avvägningar mellan olika intressen kan hanteras.

Inom projektet gjordes en litteraturstudie kring samverkansmetoder för att synliggöra skogens olika värden. Också lärande i dessa samverkansprocesser studerades. Studien fokuserar på samverkansprocesser där många aktörer med olika intressen i skogen och olika roller möts för att exempelvis hantera konflikter eller diskutera nyttjandet av en resurs. Ett aktuellt exempel på sådan samverkan sker inom ramen för framtagandet av de regionala skogsstrategierna i Sverige.

Två spår inom projektet har haft fokus på statsvetenskap. Dels på frågor om samverkan och deliberation mellan olika aktörer med skogen som gemensam resurs. Detta har resulterat i en litteraturoversikt och ett kapitel, *Deliberation i skogen*, i den antologi som producerades utifrån projektet (läs mer i kapitel 4.6 *Gemensam begreppsapparat, kompetenslyft och framtida projekt*). Dels på frågor om hållbarhetsbegreppets innebörd mer generellt och mer specifikt inom svensk skogspolitik, vilket kommer till uttryck i ett pågående artikelprojekt om det svenska skogsprogrammet ur ett hållbart utvecklingsperspektiv.

En delstudie i norra Klarälvdalen genomfördes med fokus på natur- och kulturarv och den historiska utvecklingen i skogslandskapet i norra Värmland med fokus på Kårebolssåtern. Studien inkluderade ett fältarbete i form av kartering av synbara lämningar såsom husgrunder, åkerytor och röjningsrösen samt en pollenanalys. Provet för pollenanalys insamlades vintertid

från bottensediment i den intill Kårebolssåtern liggande sjön Kårebolssjön, istäckt vid provtagningsstillfället, med hjälp av ryssborr. Analysen av den tillvaratagna sedimentkärna gjordes i mikroskop där pollen från olika växter räknades för olika djup i sedimentkärnan. Därigenom kan vegetationssammansättningen sammanställas. Olika faser i pollendiagrammet daterades med Kol-14-metoden, som innebär att förkolnat material samlas för datering.³

Inom arbetsområdet Skogens turisme-og opplevelsesnæringer har vi arbetat övergripande med att uppfylla delmålet ”att utveckla metoder och verktyg för att synliggöra landskapskvaliteter i en samhällskontext för skogens besöksnäring”. För att kunna uppfylla detta mål har en rad olika aktiviteter genomförts. Vi har arbetat med forskning, bland annat genom ett avhållingsarbete, handledning av detta arbete samt genom ett antal delstudier i olika fallstudieområden i Inre Skandinavien.

Vi har dels arbetat med att undersöka vilka kvaliteter i naturområden som beskrivs som värdefulla och meningsfulla av utländska besökare. Detta för att kunna få en grundläggande förståelse av vilka värden som skapas genom besökares upplevelser. Denna förståelse låg sedan till grund för utvecklingen av både teoretiska verktyg samt praktiska test och demonstrationer av olika naturbaserade produkter och upplevelser i skogen som genomfördes längre fram i projektet, samt som kommer att kunna genomföras av och vara till nytta för projektintressenter när projektet har avslutats. Ett exempel är analyser av foton och inlägg på Instagram som lagts ut av besökare till Fulufjällets nationalpark och omkringliggande områden. I denna studie har vi kunnat se hur olika värden kopplade till naturen och naturupplevelsen har skapats och blivit betydelsefulla för dessa besökare.

Vi har även undersökt hur besöksnäringens aktörer ser på potentialen i upplevelseprodukter som baseras på skogens värden och hur dessa kan iscensättas genom guidning och berättande. Detta har vi gjort genom intervjuer och observationer på plats, främst i Fulufjällets nationalpark, men även till viss del i Trysilområdet.

Metoderna som vi har arbetat med för att bygga upp denna kunskap om naturvärden och upplevelsevärden i skogslandskapet i Inre Skandinavien är flera. Vi har arbetat med intervjuer, observationer och så kallade netnografier. Netnografier innebär etnografiska analyser av digitalt material, både bilder och text som lagts ut på olika plattformar på internet. Det empiriska material som samlades in sammanställdes och analyserades, och redovisades i olika publikationer och i andra format. Resultaten presenterades vid internationella konferenser, i rapporter som finns

tillgängliga på Ingoskogs webbplats samt i form av presentationer för projektets medverkande aktörer vid projektmöten och vid workshops med aktörer från näringsliv och samhälle, både i Hedmark (workshop i Trysil i november 2017) och i Dalarna (workshop i Tällberg september 2019). Resultaten presenterades också vid projektets digitala slutkonferens den 19 augusti 2020 (läs mer om slutkonferensen i kapitel 8. *Informasjon og kommunikasjon*).

Vi har också arbetat med turismenæringenes forretningsmodeller samt den økonomiske situasjonen for denn næringen på norsk side. Om forretningsmodeller i næringen har vi konkludert med følgende: Basert på intervjuer med 35 ulike reiselivsbedrifter i Trysil, Fulufjellet nasjonalpark og Finnskogen på svensk og norsk side er bedriftenes forretningsmodell kartlagt. Som grunnlag for intervjuene er Osterwalders lerret benyttet. Bedriftene ble først delt inn etter NACE-kodene (internasjonal kategorisering av næringer). Videre analyser viste ved å dele bedriftene inn i andre grupper ble både likheter og forskjeller bedre belyst. Bedriftene ble delt inn i de lokale bedriftene, kulturbedrifter, de verdibevisste bedriftene, aktivitetsbedrifter, hotellbedrifter og campingbedrifter.

3.2 INNOVATION OCH METODUTVECKLING

I projektet har innovation och metodutveckling bland annat handlat om att utveckla och testa metoder och verktyg och att stärka innovationskapaciteten hos olika skogliga aktörer. En del i detta arbete var att realisera flera demonstrationsarenor för att testa utvecklingsidéer inom besöksnäringen i skogslandskapet. Dessa delar av projektet är av mer praktisk karaktär tillsammans med skogliga aktörer, men till viss del har även forskningsmässig metodutveckling skett. Metoden landskapsresursanalys (LRA) har varit central för metodutvecklingen. Av den anledningen har projektet haft LRA-experten professor Morten Clemetsen vid Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) i Aas som extern sakkunnig och samarbetspartner i arbetet. Clemetsen deltog i en workshop redan i projektets förstudie.

3.2.1 LRA Norra Klarälvdalen

Projektdeltagarna vid Karlstads universitet har jobbat med metodutveckling där en landskapsresursanalys (LRA) har modifierats och genomförts i ett område i norra Klarälvdalen som ungefär motsvaras av Dalby och Norra Ny socknar. Två workshopar med 16 lokala aktörer genomfördes i syfte att identifiera skogens olika värden, särskilt med fokus på skogens mer kvalitativa värden och möjligheten att bättre kunna kommunicera dessa värden med olika deltagare och andra aktörer.

¹ GIS = geografiskt informationssystem. Ett datorbaserat system för att samla in, lagra, analysera och presentera geografiska data.

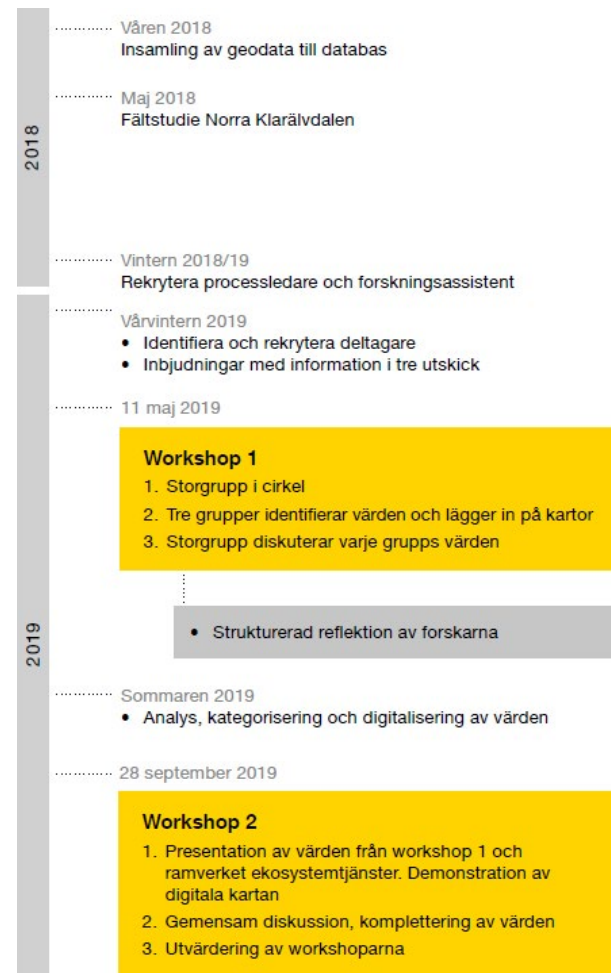
² Läs mer om ekosystemtjänster i rapporten ”Gränsöverskridande ekosystemtjänster” av Ida Grundel och Camilla Berglund (CRS Policy brief nr 1, 2017) som producerades under projektets förstudie och kan laddas ner här: <https://www.kau.se/crs/forskning/forskningssamfundet/policy-brief-2015-2019>

³ Metoden upptäcktes 1960 av professor Willard Frank Libby och gör det möjligt att datera fornlämningar och fossil innehållande organiskt material, vanligen träkol och ben, på ett sätt som inte varit möjligt tidigare.

Baserat på insamlat material, dels i form av en GIS-databas över en mängd data om skogen i norra Värmland och dels kunskap inhämtad vid en workshop i maj 2018 i norra Klarälvdalen, identifierades det område som i en senare del av projektet skulle användas för utveckling och test av metoden landskapsresursanalys (LRA). Förberedelser för och designen av denna LRA genomfördes, och LRA-experten Morten Clemetsen vid NMBU i Aas konsulterades vid flera tillfällen i denna process. I förberedelserna rekryterades en extern processledare för LRA och en forskningsassistent. Under den första workshopen fick alla deltagare i tur och ordning berätta vad skogen betyder för dem och vilka värden skogen har. Dessa värden markerades på analoga kartor, se ovanstående bild. Materialet analyserades och kategoriserades med hjälp av ramverket ekosystemtjänster (ett sätt att beskriva ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande) och markeringarna på kartorna överfördes till digitala kartor. Den andra workshopen inleddes med en redovisning av resultaten från analyserna och en demonstration där den digitala kartan med över 100 av deltagarnas subjektiva värden som tillsammans med tidigare inlagd information om exempelvis skyddade områden visades upp. Därefter kompletterades datainsamlingen av ett fåtal ytterligare värden föreslagna av deltagarna samt en omfattande utvärdering av metoden.

Figuren till höger visar arbetsgången för metodutvecklingen i norra Klarälvdalen. I den metodhandbok, *Att identifiera och kommunicera skogens många värden*

– *metodutveckling i norra Klarälvdalen*, som tagits fram beskrivs hela processen. Se kapitel 13. *Publikasjoner* för länk till metodhandboken.

3.2.2 Utveckling av demoarenaer

Tidlig i projektet ble det etablert et samarbeid med Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) knyttet til arbeidet med landskapsressursanalyser (LRA) rundt de to demoarenaene i Trysil. LRA metodikken har gitt utgangspunkt for videre metodeutvikling for kartlegging av verdier i skoglandskapet og valg av demoarenaer for attraksjonsutvikling. NMBU gjennomførte høsten 2018 masterkurset "Strategisk landskapsanalyse" hvor de var i Trysil og jobbet med lokalsamfunnsutvikling, kulturarv og naturbasert reiseliv i skoglandskapet med LRA som utgangspunkt. Her deltok Trysilvassdragets skogeierlag (TVS) og Høgskolen i Innlandet (HINN) og resultatet fra studentoppgaver ga grunnlag for valg av demoarenaene i Trysil. Det er også gjennomført «stakeholder»-samling i TVS hvor prosjektpartnere deltok med foredrag og workshop.

Caseområder for demoarenaene

Nord-øst Trysil - Taiga-Trail (TT)

Området ligger i nord-øst Trysil. Det er et område med lave og runde fjell rett over tregrensen. Tre skogrike daler kutter gjennom fjellene; Flendalen, Drevdalen og Ljørdalen. I Ljørdalen finnes Fulufjellet nasjonalpark med et rikt dyreliv og verdens eldste klonede tre. Her finnes mye gammelskog og store verneområder med høye opplevelsesverdier. Sammen med svensk verneområder utgjør disse de største områder i Skandinavia med det som kan klassifiseres som Taiga-skog. Bortsett fra Fulufjellet/Ljørdalen er dette området lite utviklet i forhold til reiseliv. Det er grunneiere som utvikler overnattingskonsepter og disse ble ferdig utviklet i løpet av prosjektperioden. Noen grunneiere fortsetter å utvikle sine eiendommer. Prosjektet utviklet opplevingskonseptet "Taiga-trail" som binder sammen de tre dalene i en vandringsrute over 3-4 dager. I løpet av vandringen kan gjester bo på tretoppfytter, skogsgårder, treteltcamper og i gårdshotell. En høy standard på guiding, mat og overnatting kan bidra til at attraktive opplevingspakker kan selges til internasjonale gjester.

Landsjøåsen, Søre Trysil - Dark Sky Arena

Dette området ligger i Søre Trysil. Landsjøåsen er en skogkledd ås med tilgang til sjø og elv. Landsjøen er den største sjøen i området. Landsjøåsen har størst bosetting i denne delen av Trysil. Boliger, gårder og grendehuset ligger høyt i berget med god utsikt til Trysilelvdalen og Trysilfjellet. Velorganisasjonen er aktiv og har utviklet grendehuset Åsvang til et besøksmål med arrangement og matservering. Innledende analyser identifiserte mulighetsområder i og rundt Landsjøåsen. Her ble grunneiere kontaktet og det ble innledet samarbeid med potensielle guider. Det ble inngått grunneieravtaler ved Stannarhaugen med tanke på stjernekikking og skogsvandring som aktivitet.

Guider med kunnskap og utstyr for stjernekikking ble kontaktet og det ble organisert test-turer. Det ble ikke testet opplevelser mot internasjonale turoperatører på grunn av koronasituasjonen. Sør-øst for landsjøåsen ble det testet og utviklet elg- og beversafari som et bookbart opplevingsprodukt. Disse er tilgjengelige gjennom destinasjonsselskapets nettsider, men kan også inngå i flerdagers pakker mot internasjonale gjester.

TVS har i samarbeid med grunneiere og guider gjennomført en rekke befaringer og møter med aktører som planlegges inn i utviklingen. TVS har gjennomført feltbefaring og kartlegging av ruten for TT. Det gjennomførtes testturer og workshop med aktivitetstilbydere og prosjektdeltagere fra TVS, HINN og Høgskolen i Dalarna i 2019. TVS inngikk i samme periode kontrakt med "Trekksøft" - webbløsning for salg av naturbaserte reiselivsprodukter.

For områdene tilknyttet TT ble det også gjennomført en egnethetsanalyse i GIS for å se om det lot seg gjøre å identifisere attraksjonsstyrker i landskapet. Basert på dokumenterte faktorer som påvirker attraksjonsstyrken i et landskap ble det benyttet åpne tilgjengelige data. En slik analyse vil kunne bidra til å identifisere områder som har positiv/negativ påvirkning for å kunne øke attraksjonsstyrken samtidig som den kan identifisere områder som bør unngås (for eksempel sårbare naturområder).

Arbeidet har vært knyttet tett til flere av de andre arbeidsområder i prosjektet. Innledningsvis i prosjektet var det felles samlinger hvor man planla aktiviteter og forskningsspørsmål knyttet til arbeidsområdet Skogens turisme- og opplevelsesnæringer, som beskrevet under punkt 3.1 *Forskning* og 4.3 *Utveckling av verktøy for skogens besøksnæringer*. I tillegg har dette arbeidsområdet hatt en sterk sammenheng med flere av aktivitetene kring arbeidsområde grønn omstilling i skogen, beskrevet i avsnitt 3.2, i forhold til metodeutvikling. Aktivitetene i dette arbeidsområdet har dermed i stor grad falt sammen med arbeidet på andre områder av prosjektet.

3.3 NÄTVERKSBYGGANDE

För att uppnå projektets övergripande målsättning har samverkan och nätverksbyggande spelat en central och viktig roll. Projektet har en bred bas av intressenter, aktörer som samtliga på olika sätt ser skogen som en resurs. Flera informella nätverk har tagit form genom de olika aktiviteter som genomförts som till exempel workshopar inom projektet, aktiviteter i angränsande projekt eller aktiviteter som arrangerades av andra aktörer där information om och kunskaper från projektet synliggjorts på något vis.

Nätverkande har på detta sätt löpt som en röd tråd genom arbetet, och många olika aktörer som utnyttjar, förvaltar eller reglerar resurserna i skogen har nåtts, till exempel företag, skogsägare, kommunala, regionala och nationella myndigheter, intresseorganisationer och högskolor. Några exempel på aktiviteter som vi deltagit i:

- Den svensk-norska konferensen ”Skogen, bioekonomi och grön tillväxt” som arrangerades i Torsby, 8-9 februari 2018.
- Den svenska bioekonomiriksdagen i Karlstad, 21-22 mars 2018.
- Den nordiska studieresan ”Forest bioeconomy – multiple use of forest land: the craftsmanship of working together” i Hedmark, 18-20 juni 2018.
- Arbete med den regionala skogsstrategin i Värmland under hösten 2018.
- Forskare från Högskolan Dalarna och Högskolen i Innlandet (HINN) deltog på Biotours konferens i Ås, september 2018.
- Papers med preliminära resultat från Ingoskog har presenterats på internationella konferenser, bland annat i Köpenhamn på ATLAS-konferensen september 2018.
- Forskare från Ingoskog (Högskolan Dalarna och HINN, Hedmark) medverkade i workshop med skogsägare och turistentreprenörer samt medverkande forskare från Biotourprojektet i Trysil, arrangerat av Trysilvassdragets Skogeierlag (TVS), januari 2019.
- Konferensen om det svenska nationella skogsprogrammet i Stockholm, 4-5 december 2019.
- Ingoskogs projektägare vid Karlstads universitet, centrubildningen Centrum för forskning om hållbar samhällsförändring (CRS), var med och arrangerade bioekonomikonferensen ”People and Networks Matter: Enabling Sustainable Bioeconomy Transition”, 27-28 mars 2019.
- Felles seminarium mellan projektdeltagare från Ingoskog på Norsk side (HINN og TVS) og Biotour (NMBU) med presentasjoner og erfaringsdeling mellom de to prosjektene, 18. August 2020.

Ovanstående internationella konferens, ”People and Networks Matter: Enabling Sustainable Bioeconomy Transition”, där projektdeltagare i Ingoskog deltog som arrangörer, bidrog till att skapa en mötesplats för nätverkande med skogliga aktörer. En viktig avsikt med konferensen var just att sammanföra skilda skogliga aktörer som kanske inte alltid möts på existerande arenor eftersom det är nödvändigt att ett bredare kunskapsutbyte och kunskapsutveckling sker mellan olika skogliga aktörer för att lyckas med den gröna omställningen. Konferenser är ofta separata för forskare, företag, myndigheter och civilsamhällesaktörer. Vid denna konferens genomfördes aktiva workshops

med särskilt fokus på konkret nätverkande och samarbete mellan olika aktörer som arbetar om grön omställning i Värmland, tillsammans med inspel från andra aktörer i Norden.

3.4 KOMMUNIKATION OCH KUNSKAPSSPRIDNING

Kommunikation och kunskapsspridning har varit en central del av projektet och projektet har haft en dedikerad kommunikatör. Arbetet med dessa aktiviteter syftade till att stärka innovationskapaciteten hos projektdeltagarna och deras organisationer, aktörer som varit involverade i projektets olika aktiviteter, samt intressenter och forskarvärlden. Aktiviteterna har varit en viktig del i arbetet med att uppnå projektets mål och delmål. En utförlig sammanfattning av kommunikationsaktiviteterna i projektet finns i kapitel 9. *Information och kommunikation*. En lista över publikationer återfinns i kapitel 13. *Publikationer*. Nedan följer några konkreta exempel på aktiviteter inom kommunikation och kunskapsspridning.

Kunskapsutbyten gällande resultaten från landskapsresursanalysen i norra Klarälvdalen har skett vid flera tillfällen, såväl projektinternt vid projektmöte i Dalarna i september 2019, som externt. Ett öppet seminarium anordnades i värmländska Stöllet i november 2019, med en bred målgrupp av deltagare, studenter från Klarälvdalens folkhögskola och olika aktörer från området med intresse av skog och processer rörande skog. Projektdeltagare från norska sidan deltog, både med presentationer och i diskussionerna. LRA:n har också presenterats på ett så kallat lärpass vid Reglabs årliga möte i Visby i mars 2020, där intressenter från Sveriges olika regioner var närvarande.

Kunskaper samlades kontinuerligt in och kommunicerades ut dels genom litteraturstudier och dels genom deltagande i de aktiviteter som nämns under föregående punkt 3.3 *Nätverksbyggande*.

Vi har haft dialog och diskussioner med olika aktörer inom besöksnäring, naturvård, skogsägare med flera, som har kommit med inspel på preliminära resultat samt på upplägg av de olika studier som genomförts.

Dialog har även förts med forskare och projektmedarbetare vid de olika lärosäten och organisationer som ingår i Ingoskog för att stämma av frågeställningar och preliminära resultat. Detta för att resultaten ska kunna komma till användning i det konkreta utvecklandet av nya innovationer inom den skogsbaserade besöksnäringen i Inre Skandinavien.

4 MÅL, RESULTAT OCH FÖRVÄNTADE EFFEKTER

Arbetet i Ingoskog har gett goda resultat i form av publikationer, samverkan och nätverkande samt kunskapsspridning om grön omställning. Resultaten bidrar starkt till en fortsatt kunskapsspridning även efter projektslut.

Under rubrikerna 4.1-4.5 sammanfattar och analyserar vi de resultat som framkommit i projektet i förhållande till projektets delmål. I avsnitt 4.6 presenterar vi resultat och effekter i förhållande till de tre förväntade resultat och bestående effekter som angivits i projektets bifallsbeslut. Avslutningsvis återkommer vi i avsnitt 4.7 till projektets huvudmål.

4.1 GEMENSAM BEGREPPSAPPARAT, KOMPETENSLYFT OCH FRAMTIDA PROJEKT

Delmål 1. Etablere et felles begrepsapparat om grønn omstilling i företag og offentlig forvaltning, og løfte kompetansen om hvilke metoder som finnes for å utvikle en økologisk bærekraftig forvaltning og forretningsvirksomhet, og fremtidige felles FoU-prosjekter.

Arbetet med publikationer har resulterat i såväl vetenskapliga som populärvetenskapliga artiklar (policy briefs), rapporter, en populärvetenskaplig antologi samt två metodhandböcker. Resultaten är nära integrerade med de andra arbetsområdena och kommer därför att behandlas även under övriga rubriker i detta avsnitt. (Se fullständig lista över publikationer i projektet i kapitel 13. Publikasjoner.)

Antologin, *Skogen som resurs i en gränsregion*, är vetenskapligt disciplinövergripande och samhälleligt sektorsövergripande till sin karaktär, vilket bidrar till utvecklandet av en gemensam förståelse. Den har spridits, och fortsatt att spridas även efter projektslut, till olika typer av aktörer: akademi, myndigheter, förvaltning, företag och civilsamhälle. Genom att olika typer av aktörer får tillgång till populärvetenskapliga texter om skogens värden kan antologin fungera som en gemensam referensram för att diskutera och förstå utmaningar och möjligheter för en grön omställning inom Inre Skandinavien. Projektets metod- och verktygsutvecklade karaktär speglas i antologin

som kan inspirera och sprida kunskap om hur arbete för hållbarhet och grön omställning kan bedrivas.

De många tillfällena för kunskapsutbyten och kunskapsförmedling som skett inom ramen för projektet har gett goda möjligheter till spridning av projektresultaten, vilket i förlängningen lett till en ökad kompetens för en grön omställning hos en bred målgrupp.

Ytterligare resultat kopplade till delmålet är två nya forskningsansökningar: *Biokulturell arv og alternativ matproduksjon* (BIOKUMA), en forskningsansökan till Interreg på insatsområdet Natur och kulturarv, samt en forskningsansökan inom programmet JPI Cultural heritage med temat *Co-creating biocultural heritage – communities and prospects for sustainable livelihoods in rural-urban interrelations* (COBICH). BIOKUMA vidareutvecklar erfarenheter från Ingoskog, framförallt från säterstudien, om hur hållbar, lokal matproduktion ska kunna bidra till bättre förvaltning av natur- och kulturarv, samtidigt som natur- och kulturarv ska kunna bidra till innovation inom matproduktionsområdet. Detta tema ligger även till grund för COBICH-ansökan.

Dessutom finns planer på framtida samarbete mellan projektmedarbetare i Ingoskog och medarbetare i Interreg-projektet "RDI2Club" (Baltic Sea Region). Projektet handlar om å öka innovasjonskapasiteten i rurale områder og har partnere i Finland, Latvia Estland og Polen. Prosjektet har karlagt felles mål for innovasjon innen for bioøkonomi i de deltagene regionene hvor HINN har asvar for å bidra til nettverk og samarbeid knyttet til reiseliv.

En analys av resultaten kopplat till delmålet är dock att en helt gemensam begreppsapparat kring grön omställning är svår, för att inte säga omöjlig att få till. Detta beror på att det handlar om mycket spridda fält. Bland intressenterna finns såväl många olika vetenskapliga discipliner med olika syn på begreppet, som företag och andra aktörer med olika syn på skogens värden och hur skogen ska brukas. I projektet har vi däremot lyft diskussionen kring detta och skapat kunskap kring begreppet, med den populärvetenskapliga projektövergripande antologin *Skogen som resurs i en gränsregion* som en väl sammanhållen översikt över olika perspektiv, verktyg och metoder för att skapa

förutsättningar för interaktion och att möta gemensamma utmaningar. En gemensam begreppsapparat handlar inte om att etablera ett dominerande perspektiv utan att bidra till att skapa förutsättningar för att förstå olika perspektiv och att utveckla arbetsformer och verktyg där många olika perspektiv kan mötas och samverka. Antologin kan ses som ett viktigt bidrag till ett sådant arbete både genom kunskapsutveckling men också genom inspiration och exempel på konkreta metoder och verktyg.

4.2 ÖKAD KOMPETENS OCH INNOVATIONSKAPACITET

Delmål 2. Øke kompetansen for økt innovasjonskapacitet hos alle aktører som utnytter ressursene i skogen gjennom å studere samhandling mellom ulike brukere av skogen og analyse anvendeligheten og utviklingen av verktøy og modeller slik som landskapsressursanalyser, GIS baserte ressurskart som f.eks vegetasjonskart-, kulturminne-, viltfagligkart og skogbruksplaner til bruk i innovasjonssammenheng.

Den forskning och det arbete som genomförts med sikte på projektets andra delmål har gett resultat som tydligt bidragit till att uppfylla mål och delmål.

I den pollenanalys som genomfördes vid delstudien i norra Klarälvdalen framkom att bruket av sätrar varit både äldre och mer mångfasetterat än tidigare studier givit vid handen. Studien har genomförts i samarbete med de lokala säterbrukarna, och resultaten från studien kommer användas av säterbrukarna i deras arbete med att vidareutveckla Kårebolssättern. Resultatet av delstudien presenterades vid en workshop i Stöllet i oktober 2019 där lokala aktörer, säterbrukare från närliggande områden, elever och personal vid folkhögskolan i Stöllet, samt representanter för natur- och kulturmiljövårdande myndighet (länsstyrelsen) medverkade. Vid workshopen i Stöllet diskuterades hur resultaten från den historiska studien och övriga deltagares erfarenheter skulle användas för innovationer av nytta för framtida säterbruk och lokal utveckling generellt.

Tematiskt område	Beskrivning
Avverkningsinformation	Uppdelad i yttre gränser för avverkningsanmälda områden och utförda avverkningar.
Naturhänsyn	Inventeringar av nyckelbiotoper, naturvärdesobjekt och sumpskogar samt områdesskydd (biotopskydd och naturvårdsavtal).
Kulturhänsyn	Inventering av forn- och kulturlämningar i skogen: Skog och historia.
Skogliga grunddata	Data från laserskanning som beskriver skogen och träd på olika sätt: Biomassa, grundyta, medeldiameter, medelhöjd och volym. Äldre inventering av skogsbeståndet finns också tillgängligt.
Skogliga gränser	Tre gränser som kopplar till skogsvårdslagen och dess tillämpning: gräns för contortatall; gräns för fjällnära skog; gräns för skogsskyddsbestämmelser.

Tabell 1 Skogsdataportalens innehåll

En mängd informationskällor har också identifierats och GIS-databaser har sammanställts. Det har även sammanställts en förteckning över de datakällor som finns på både norsk och svensk sida. Med etableringen av GIS-databasen och demonstration av såväl geodata⁵ samt GIS introducerade vi ett för många deltagare nytt sätt att kunna kommunicera och dela med sig av platsbunden information genom digitala kartor. Att gemensamt kunna visualisera och utforska olika resurser och intressen i skogslandskapet ökar förståelsen och öppnar för dialog och diskussion kring en framtida och hållbar skogsanvändning. Med anledning av det stora intresset för GIS som väcktes under projektets gång hölls i slutet av projekttiden (i augusti 2020) ett särskilt webinar med deltagare från ett flertal olika myndigheter och företag samt privata intressenter. Syftet var att förtydliga det konkreta arbetssättet med GIS för genomförandet av en landskapsresursanalys (LRA). Genom presentation av GIS som programvara, geodata och arbetsmetod samt demonstration av datahämtning, bearbetning, visualisering och genomförande av rumsliga analyser som är relevant inom arbete med landskapsresurser, skapades en helhetsbild över hur GIS kan komma till nytta i detta sammanhang. Därigenom lade vi grunden för deltagarnas eget arbete med geodata och GIS. Vi hoppas att genom ökad kunskap om geodata och GIS ha väckt intresse hos deltagarna och initierat eget arbete med digitala kartor och datainsamling för presentationsändamål och/eller framtagning av beslutsunderlag.

Ett annat resultat är att ett flertal kapitel i den projektövergripande antologin *Skogen som resurs i en gränsregion* också har skrivits utifrån ovan nämnda arbete; *Geodatalandskapet* av Torfinn Jahren och Jan Haas, samt *Sättrar i dåtid, nutid och framtid* av Eva Svensson, Ingela Kåreskog, Annie Johansson & Maria Sundqvist.

Baserat på en litteraturstudie publicerades den populärvetenskapliga publikationen *Grön omställning i skogen* av Ida Grundel 2019. Publikationen är en sammanställning över begreppet grön omställning och dess betydelse i ett skogligt sammanhang. Här framgår bland annat att en grön omställning bör handla om en större strukturell förändring där dagens ekonomier och samhällen ställs om men anpassas till de planetära gränserna. Omställningen bör även ta hänsyn till social rättvisa och inkludera människors och ekosystems välmående. Beträffande skogen finns redan idag problem med att uppfylla miljömålen för skogen och det finns risk för att fler konflikter kommer att uppstå i takt med ett ökat uttag av skogen som en resurs i den gröna omställningen. Såväl internationella överenskommelser som vetenskapliga studier utgår ifrån att när det handlar om framtida gemensamma resurser såsom skog, så är det viktigt att inkludera en rad olika aktörer och

⁵ Geodata är en kombination av orden geografiska data och innefattar digital information med ett direkt eller indirekt geografiskt läge, t.ex. fastighetsgränser, byggnader och vägar men också befolkningsstatistik eller ett register kopplat till adresser. Det kan också vara en position på en telefon eller sensor på en enhet som har en position och som kan följas i realtid.

⁴ FoU = Forskning och utveckling (FoU) består av kreativt och systematiskt arbete med syfte att öka kunskapsmängden samt att hitta nya tillämpningar av befintlig kunskap inom vetenskapens alla fält (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD).

brukare för att kunna belysa skogens olika värden.

Projektets olika aktiviteter har på olika sätt bidragit till en ökad kompetens och innovationskapacitet bland olika aktörer som varit involverade i arbetet, eller har delgetts kunskap från projektet genom konferenser, seminarier, studiebesök och liknande som projektdeltagarna deltagit i. Det har till exempel skett genom att deltagare i LRA-workshoparna i norra Klarälvdalen berättade om att de både fått en större insikt i skogens många olika värden och en bättre förståelse för andras synpunkter än sina egna. Detta är en bra förutsättning för att kunna våga olika värden mot varandra och i en framtida planeringsprocess ha bättre förutsättningar att prioritera mellan olika värden.

Erfaringene fra prosjektet er at det er viktig å kommunisere muligheter til grunneiere og guider om natur- og skogbasert opplevingsutvikling. Det er også viktig å ha en markedsorientert tilnærming om det skal være en god økonomi på sikt for en slik tilleggsnæring. Det er viktig å etablere en arena for samskapning mellom grunneiere og guider. Reiselivsprosjekter i kommunal regi, som SITE-prosjektet, er verdifullt og bygger slike arenaer, samt kapasitet og nettverk. Men det er viktig at slike arenaer blir gjort permante over tid. Eksisterende og etablerte organisasjoner, som destinasjonsselskaper og skogsamvirket, kunne med fordel ha et større fokus på dette i sin virksomhet.

De ulike publikasjoner som har tagits fram bidrar till en betydligt vidare spridning av resultaten så att fler aktörer kan uppnå ökad kompetens och innovationskapacitet för grön omställning i skogen, både i Inre Skandinavien och i ett vidare internationellt sammanhang.

4.3 UTVECKLING AV VERKTYG FÖR SKOGENS BESÖKSNÄRINGER

Delmål 3. Utvikle et markeds- og etterspørselorientert verktøy som effektivt synliggjør landskapskvaliteter i økonomisk, miljø- og samfunnskontekst for skogens besøksnæringer.

Arbetet som fokuserade på besøksnäringen har gett resultat som i hög grad bidragit till att uppfylla projektets mål och delmål. Det har dels gett resultat kopplat till de olika delstudier som genomförts i Fulufjället av forskare vid Högskolan Dalarna, i Finnskogen av forskare vid Høgskolen i Innlandet (HINN) och de workshops och träffar som vi genomfört i Trysilområdet. Även arbetet med studier kring olika affärsmodeller och innovationer i relation till naturturism i Inre Skandinavien som genomförts av forskare vid HINN kan räknas hit.

Resultaten när det gäller besøksnäringens utveckling genom nya verktyg innebär bland annat tillämpningen av ny kunskap om hur värden skapas i skogsupplevelser genom olika verktyg som entreprenörer och producenter kan använda och utveckla själva, samt vilka produkter som med fördel kan utvecklas på basis av skog och så kallade ”slow adventures” i skogen.

I stort så handlar det om att uppmärksamma turismen-treprenörer och aktörer som vill utveckla en skogsbase-rad besøksnäring och att söka kunskap om besökarnas intressen, förväntningar, erfarenheter och vad de värderar i skogen. Några av dessa värden som skapas, som framkommit tydligt i studiernas olika delar, är tystnad, stillhet, att koppla bort vardag och det urbana livet och att återknyta kontakten med sitt inre jag, sitt ursprung, något autentiskt och att komma nära naturen. I praktiken handlar det om att bara vara i skogen, att äta, vila, ta in och fotografera naturen samt lära sig nytt om skogen och dess natur. För att utveckla upplevelser kring dessa värden behövs inte mycket utrustning eller speciella redskap. De verktyg som behövs för att utveckla dessa typer av skogsbaserade turismupplevelser, som är ett viktigt resultat i projektet, är istället berättande, guidning, arenor/mötesplatser (både fysiska och digitala) för samskapande mellan producent och konsument, samt naturpedagogik och metoder för lärande i skogen.

De tekniska metoder och verktyg som kommer till nytta inför och under utvecklandet av besøksnäringensrelaterade upplevelseprodukter som också framkommit i de studier som genomförts är digitala plattformar av olika slag samt sociala medier. Dessa gör det möjligt för upplevelseproducenter att både informera om sina erbjudanden och söka kunskap om hur deras lokalsamhällen och platser framställs och uppfattas av människor utifrån och vad olika potentiella kunder värderar. Hur detta kan gå till och vilka värden som besökare skapar på sociala medier finns att läsa mer om i de olika publikationerna (Se kapitel 13. *Publikasjoner* för en fullständig lista över publikationer i projektet).

Entreprenörer kan med fördel genomföra liknande analyser som de vi gjort i detta projekt av material från sociala medier, samt genom att vara aktiva på digitala plattformar marknadsföra och skapa unika erbjudanden som ligger i linje med kunders och besökares drömmar och önskemål.

I de kapitel i projektantologin, *Skogen som resurs i en gränsregion*, som behandlar skogens upplevelsevärden betonas de sociala verktyg som producenter kan utveckla i samspel med de digitala för att kunna dra nytta av dialog, samskapande och ömsesidigt berättande för att höja värdet på upplevelseprodukter i skogen.

Det empiriska material som samlades in under forskningsstudien i Fulufjällets nationalpark sammanställdes och analyserades, och redovisades i olika publikationer och i andra format. Två vetenskapliga artiklar producerades för publicering i vetenskapliga tidskrifter. Resultaten presenterades vid internationella konferenser, i rapporter som finns tillgängliga på Ingoskogs webbplats samt i form av presentationer för projektets medverkande aktörer vid projektmöten och vid workshops med aktörer från näringsliv och samhälle, både i Dalarna (projektmöte och workshop i Tällberg) och i Hedmark (workshop i Trysil). Resultaten presenterades också vid projektets digitala slutkonferens i augusti 2020 (läs mer om slutkonferensen i 4.5 *Nätverk mellan skogliga aktörer för kompetensutveckling*).

Turismenæringene er noe spesielle næringer idet produksjon og konsum foregår på samme tid. Betydningen av interaksjonen mellom gjest og vertskap er derfor viktig fordi reiselivsproduktet er resultatet av samproduksjon mellom partene. Dette bør reflekteres i forretningsmodellene til den enkelt tilbyder av et reiselivsprodukt.

Det helhetlige reiselivsprodukt er betegnelsen for de enkeltprodukter en gjest benytter seg av for at han eller hun skal få et tilfredsstillende produkt. Det kan dreie seg om reisen til, overnatting, bespisning, opplevelsen/attraksjonen og så videre. Også dette betyr at forretningsmodellene blir viktige ”virkemidler” for et godt reiselivsprodukt.

Dette er bakgrunnen for at vi har arbeidet også med denne problemstillingen. Arbeidet består av tre rapporter og to kapitler i den prosjektomfattende antologien (kapitlene er forkortede versjoner av to av rapporten). I den første rapporten *Markedstenkning og skogsbasert reiseliv* diskuteres hva som vil være etterspørselen i framtiden. Kjennskap til sentrale markedsføringsbegreper kan kanskje være til hjelp her, men det er særlig viktig å forstå sammenhengen mellom disse begrepene. De utgjør gjensidig avhengige deler av en samlet modell, og bør derfor ikke brukes som enkeltstående begreper fra dagligspråket.

Etterspørselen etter reiselivs- og fritidstilbud i skogen vil avhenge av mange ulike forhold. For vår enkle analyse kan vi skille mellom fire typer påvirkning: naturgitte forutsetninger, personlige egenskaper, praktiske begrensninger og samfunnsmessige rammer. Det finnes mye faglitteratur om alle fire, og et utvalg av denne litteraturen blir referert og drøftet. Alle de fire påvirkningstypene synes å inneholde nødvendige men utilstrekkelige forutsetninger for etterspørsel etter skogsbaserte reiselivstilbud. For å kunne vurdere framtidig etterspørsel er det derfor ikke tilstrekkelig å være opptatt av bare én faktor, selv om den kan være viktig. For å kunne planlegge for reiselivs- og opplevelsestilbud i skogen må man følge med på de endringene som skjer framover, på alle de fire områdene.

I den andre rapporte, *Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko: En situasjonsrapport om reiselivet i Trysil og Finnskogen*, behandler vi tilbud, etterspørsel, økonomi og økonomisk risiko i Trysil og Finnskogen/Glåmdalen på den norske siden av grensa. Tilbudet av reiselivstjenester varierer stort i de to områdene. Mens Trysil i all vesentlig grad er en vinterdestinasjon så er Finnskogen en sommerdestinasjon. Det er også store forskjeller på etterspørselen etter reiselivstjenester. Skistar AS er den store motoren i Trysil. Finnskogen har ingen tilsvarende stor aktør i sin region.

I Trysil er etterspørselen etter reiselivstjenester ca dobbelt så stor om vinteren som om sommeren. I Finnskogområdet er det motsatt. Etterspørselen i Trysil er i all vesentlig grad basert på alpintilbudet. I tillegg er det en underskog av små bedrifter som tilbyr andre opplevelsesprodukter. På Finnskogen er tilbudet mer variert. Flere av bedriftene tilbyr naturbaserte og kulturbaserte produkter.

Økonomien blant overnatting og serveringsbedrifter er svak. Driftsmarginene varierer sterkt i undersøkelsesperioden. Det samme gjør driftsresultatene. Den økonomiske risikoen varierer mellom de tre bedriftskategoriene. Mens camping og servering har et relativt ok forhold mellom avkastning og risiko så er hotellnæringen verre stilt med en lav avkastning og en høy økonomisk risiko.

Den tredje rapporten, *Forretningsmodeller hos reiselivsrelaterte bedrifter ved Fulufjäll, Trysil og Finnskogen: Rapport fra en intervjuundersøkelse*, er basert på en undersøkelse blant 35 ulike reiselivsbedrifter i Trysil, Fulufjellet nasjonalpark og Finnskogen på svensk og norsk side. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge reiselivsbedriftenes forretningsmodeller. Som grunnlag for intervjuene er Osterwalders lerret benyttet.

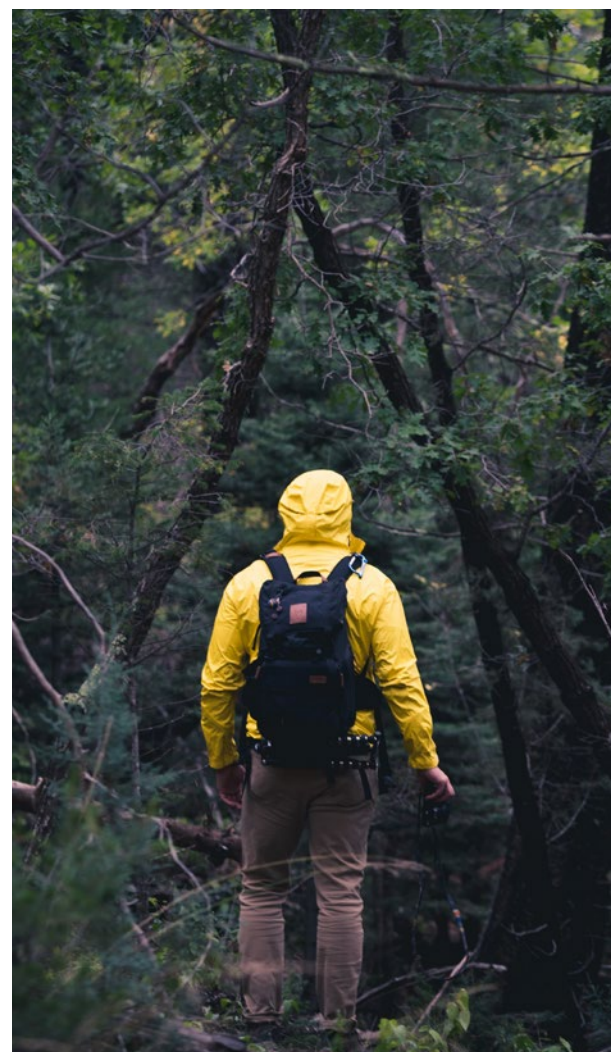
Bedriftene ble først delt inn etter tradisjonell standard for næringsgruppering (NACE-kodene). Videre analyser viste at ved å dele bedriftene inn i andre grupper ble både likheter og forskjeller bedre belyst. Bedriftene ble delt inn i de lokale bedriftene, kulturbedrifter, de verdibevisste bedriftene, aktivitetsbedrifter, hotellbedrifter og campingbedrifter. Sammenhengen mellom de ni elementene i Osterwalders modell varierer mellom gruppene. Sammenhengen mellom verdiforslaget og segmentene er svak i flere grupper. Blant de verdibevisste bedriftene er denne sammenhengen sterkere. Inntekter og kostnader er stort sett i overensstemmelse med det som forventes i reiselivsnæringen. Det samme er nøkkelressurser og nøkkelpartnere. Resultatene fra denne undersøkelsen viser hvor viktig utviklingen av forretningsmodellene er og har betydning for videreutviklingen av turismen i skogområdene.

4.4 METODUTVECKLING OCH DEMOARENOR

Delmål 4. Utveckla en metod för grön omställning i skogen som tar hänsyn till olika värden och intressen som testas i ett identifierat skogsområde. Etablere en eller flere demonstrasjonsarena for å lage fullskala tester og evalueringer av reiselivsprodukter i skoglandskapet. Disse skal lede til praktisk anvendbare modeller for å få ideer knyttet til skogens besøksnæringer ut i markedet, og en brukerhåndbok (hvitbok) for verdiskapning gjennom etablering av skogbasert besøksnæring i grensetraktene.

Arbetet med metodutveckling i norra Klarälvdalen, utvecklingen av demoarenorna i Trysil samt GIS-forskningen har resulterat i flera konkreta resultat som bidragit till att uppnå projektets mål och delmål.

De två workshopar som genomfördes i metodutvecklingsarbetet syftade till att identifiera skogens värden utifrån de lokala deltagarnas uppfattningar och upplevelser. Över 100 olika värden kopplade till platser identifierades och lades in i GIS. Datan analyserades med hjälp av ramverket ekosystemtjänster som är ett sätt att beskriva ekosystemens direkta eller indirekta bidrag till människors välbefinnande. Det finns fyra kategorier i ramverket; försörjande/producerande tjänster, stödjande tjänster, reglerande tjänster och kul-

turella tjänster. Dessa värden kunde till exempel vara att skogen uppfattades som en sparbössa inför framtiden, en resurs för härplockning, rekreation och arena för naturturism. De flesta av de insamlade värdena tillhör de kulturella tjänsterna.

Resultaten visar att GIS är ett kraftfullt verktyg för att tydligt visa på olika värden som finns i skogen och de konflikter som finns mellan olika värden. Genom att lägga in LRA-deltagarnas subjektiva värden av skogen kunde dessa, tillsammans med tidigare tillagd data om skogsägande, naturskyddsområden med mera, tydligt visa var eventuella konflikter kan uppstå vilket är viktigt att ta hänsyn till vid planerandet av hur skogen ska användas.

Resultaten från metodutvecklingen i norra Klarälvdalen visar att arbetssättet som utvecklats är väl lämpat för att identifiera, synliggöra samt kommunicera skogens olika värden. Metoden har stor potential att fungera som underlag i en beslutsprocess där man vill ta hänsyn till skogens diverse värden. En gedigen kunskapsöverföring till näringsliv och lokalsamhälle har skett genom att involvera intressenter med olika intresse för skogen i landskapsresursanalyser och utvecklingsarbete. Metoden fungerar väl för att ta fram underlag inför planering av hur skogen ska brukas och samtidigt ta hänsyn till de olika värden människor som bor i skogen tillskriver denna.

Det nyväckta intresset för GIS under metodutvecklingsworkshoparna resulterade också i att vi i slutet av augusti 2020 anordnade en GIS-demonstration via mötesverktyget Zoom under ledning av projektets geomatiker. Arrangemanget innefattade en demonstration av geografisk informationshantering för kartläggning av landskapsresurser. Hur kan vi se var det finns skog som är färdig att avverkas? Var finns naturreservat och biotopskyddsområden? Var går vandringsleder och var finns fornlämningar? Var finns konkurrerande intressen, inklusive subjektiva värden? Det finns en hel del tillgänglig data som kan kombineras för att kartlägga och analysera landskapets resurser. Detta förevisades under demonstrationen, som lockade ett tjugotal deltagare med olika yrkesbakgrund och koppling till skogen och från olika delar av såväl Sverige som Norge.

GIS-demonstrationen och övriga kunskapsutbyten som genomfördes vid flera tillfällen, såväl projektinternt som externt, där resultaten från landskapsresursanalysen i norra Klarälvdalen presenterades bidrog också till en fördjupad problematisering av metoden, exempelvis genom förslag på andra liknande projekt som kunde fungera som inspiration och för jämförelser.

För att bidra till ytterligare spridning av erfarenheter och kunskaper till både praktiker och inom akademien planerades tidigt produktion av en metodhandbok med tre kapitel:

- ett kapitel rörande metodutvecklingsarbetet med LRA och GIS som utförts av forskare vid Karlstads universitet
- ett kapitel om det arbete som gjorts av forskare på Høgskolen i Innlandet gällande GIS – Egnethetsanalys för attraktivitet i landskapet

- ett kapitel om LRA-arbetet och presentation av de två demoarenaerna i Trysil (Taiga-Trail och Dark Sky)

Läs mer om arbetet i avsnitt två 4.2 *Metodutveckling*.

Eftersom metoderna riktar sig mot så skilda målgrupper – skilda skogliga aktörer respektive aktörer med specifikt fokus på besöksnäringen i skogen – valde vi under projektets gång att istället göra två handböcker för att öka användbarheten.

Att identifiera och kommunicera skogens många värden – metodutveckling i norra Klarälvdalen (se länk i kapitel 13. *Publikationer*), som färdigställdes i augusti 2020, är tillsammans med den andra handboken om GIS och LRA i förhållande till besöksnäringen (under fortsatt produktion vid projektslut augusti 2020) viktiga resultat som bidrar till kunskapsutveckling på längre sikt efter att projektet avslutats.

I vårt projekt fick vi genom arbetet med de två demoarenaerna "Taiga Trail" och "Dark Sky", etablerat en arena för samskapning mellan guider och grunneiere. Vi fick tilført mer kunnskap og kompetanse om avtaler, reiselivstrender og opplevingspakking. Vi fikk også økt kunnskapen om muligheter for tilleggsnæringer og vi bidro til gode eksempler og caser. Testene ga god kunnskap og erfaring om det praktiske i et slikt opplegg. På grunn av koronasituasjonen ble ikke flerdagers vandring testet mot internasjonale turoperatører, men det blir aktuelt i en videre produktutvikling.

Vi ser at tidsaspektet er viktig. Selv tre år er kort tid for å jobbe med utvikling av natur- og skogbasert reiselivsutvikling. Mange grunneiere er opptatt av egne bygg og fysiske tiltak på sine eiendommer og det tar tid. Samtidig krever internasjonale gjester (om det er målgruppen) en høyere standard på alt fra bolig, mat og guiding. Dette tar tid å bygge opp. Det å gjennomføre testing underveis er en svært god metode for å synliggjøre behov og mangler. Det er også en god måte å bevisstgjøre og gjøre opplevelsene levende for aktørene, samt at en får gode tilbakemeldinger på produktet. Trendanalyser viste at (trail) vandring, historiefortelling og lokal mat som del av opplevelsen passer godt for dette området.

Arbeidet med å gjøre opplevelser bookbare gjennom nye elektroniske systemer tar tid å utvikle. Dette fordi det er mange systemer som ulike aktører bruker, men også fordi det tar tid å lære seg å bruke. Men enkle elektroniske bookingløsninger er viktige for å få produktene ut i markedet. På grunn av koronasituasjonen ble testing og visning av opplevelsespakker til internasjonale nisseoperatører utsatt. Det er lagt et bedre grunnlag i regionen med dette prosjektet og salg til turoperatører er en god videreføring av arbeidet i årene fremover.

Med utgangspunkt i landskapets attraksjonsverdier viser utviklingen av egnethetsanalyser i GIS et potensialet til å benytte kjente analysemetoder på nye måter for å kartlegge hva som er attraktivt i et område. Basert på hva som tidligere er dokumentert

på attraktiviteten i et landskap viste analysen stort samsvar med den valgte ruten, samtidig viste den attraksjonsverdier i nærliggende områder. Både landskapsressursanalysen som ble gjennomført i forkant og GIS analysen viste at det var høye naturverdier og en spennende kulturhistorie i denne delen av Trysil. Ved å kunne benytte flere metoder kan det gi et bredere utgangspunkt for å videreutvikle attraksjonsstyrken til TT.

4.5 NÄTVERK MELLAN SKOGLIGA AKTÖRER FÖR KOMPETENSUTVECKLING

Delmål 5. Etablere nødvendige nettverk (mellom FoU-miljøer, bedrifter og offentlig forvaltning) for en langsiktig satsing på videre kompetansebeving, FoU-prosjekter og innovasjon innen grønn omstilling.

Här beskriver och analyserar vi det formella avtal som tagits fram mellan utbildningar vid Karlstads universitet och Högskolan Dalarna, samt om de övriga framtida mer informella nätverksmuligheter som diskuterats mellan olika aktörer i projektet. Läs mer i kapitel 4.6.2. nedan där vi skriver om de förväntade effekterna av etablering av nettverk och samarbeten.

Ett informellt nettverk har bildats med deltagarna i LRA-workshoparna som ingick i utvecklandet av metoden landskapsressursanalys i norra Klarälvdalen. Detta informella nettverk består av de arrangerande forskarna vid Karlstads universitet och alla övriga deltagare i prosessen, lokalt sterkt förankrade personer. Kontaktnätet har etter workshoparna avslutades använts för inbjudningar till kunskapsförmedlande tillfällen, exempelvis Ingoskogs slutkonferens, där dessutom en av deltagarna i LRA-prosessen deltog i diskussionspanelen (läs mer om slutkonferensen längre ner i avsnittet).

Nätverkskonferensen "People and networks matter: Enabling Sustainable Bioeconomy Transition" anordnades i mars 2019 av Ingoskogs projektägare, Centrum för forskning om hållbar samhällsförändring (CRS) vid Karlstads universitet, och där deltog flera projektdeltagare samt även en av workshopdeltagarna från metodutvecklingen i norra Klarälvdalen. Det framkom väldigt tydlighet både bland Ingoskogs projektdeltagare och från övriga konferensdeltagare att det varit en mycket givande konferens just för att man fått inblick i och utbytt erfarenheter med hur skogliga aktörer inom andra sektorer arbetar och vilken typ av kunskap de kan bidra med när det gäller grön omställning. Under konferensen mötte och interagerade deltagare i Ingoskog med en mängd relevanta praktiker framförallt från de nordiska länderna. Såväl från klusterorganisationer, företag och innovationsaktörer som andra forskare och myndighetsaktörer. Ett resultat av konferensen är att flera skogliga aktörer inom såväl näringsliv som myndigheter, forskning och civilsamhälle har fått opp øgonen for vilken typ av kunskap som andra aktörer kan bidra till for grøn

omställning, samt konkrete eksempel på samarbeiten og även de utmaningar og resultat som sådana samarbeiten har gett.

Ingoskog avslutades med en konferens den 19 augusti 2020 där dryga 70-talet deltagare från olika platser i Sverige og Norge tråffades for å dela kunskap og erfaringer från projektet. Slutkonferensen var från början tänkt att hållas i Karlstad över två dagar, men på grund av coronapandemin fick projektet tänka om og ställa om till en digital konferens som genomfördes via mötesverktyget Zoom istället. Inbjudan till konferensen spreds via personliga nettverk, via LinkedIn og Facebook, på projektets webbplats, via Interreg Sverige-Norges kanaler samt via projektets partners webbplats. På svenska sidan genomfördes en kampanj på Facebook, där resultatet blev exponering: 31 181, räckvidd: 11 516 og antal klick: 86, vilket kan ses som ett bra genomslag sett till antalet deltagare.

Det två timmar långa programmet bjöd bland annat på två föreläsningar: Morten Clemetsen, professor vid Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), berättade mer om bakgrund, muligheter og utmaningar kring metoden landskapsressursanalys (LRA). Rubriken var "Å avdekke stedets muligheter: Landskapsressurser som grunnlag for bred verdiskaping" med sterk koppling till FN:s globala mål for en hållbar samhällsutveckling. Susanna Heldt Cassel, professor vid Centrum for besöksnæringsforskning (CeTLER), Högskolan Dalarna, talade under rubriken "Sociala medier og oppkoppling/frånkoppling i skapandet av naturupplevelser i skogen". Erfarenheter från projektet i Fulufjället, som bland annat samlat og analyserat besøkarnas bilder på Instagram, visar att en framgångsrik og uthållig besöksnæring behøver ta in besøkaren i "paketerbudandet". Presentationen lyfte även en annan utmaning for naturturism i skogen i form av trængsel og stereotypa bilder av eksempelvis ett vattenfall, något som blivit lite extra tydlighet sommeren 2020 med coronapandemin som manade till "hemester" istället for resor utomlands. (Läs mer om arbeidet i Fulufjället i kapitel 3.1 *Forskning* og kapitel 4.3 *Utveckling av verktyg for skogens besöksnæringer*).

Konferensen avslutades med ett panelsamtal under ledning av konferensens moderator Nina Engdahl, Attityd i Karlstad. Marius Kjøsberg, Høgskolen i Innlandet, Ida Grundel, Linköpings universitet, Kristian Bjørnstad, Trysilvassdragets Skogeierlag og Ingela Kåreskog, Norra Ny utveckling, samtalande om vikten av ett helhetsperspektiv på skogen og dess värden, risken for overexploatering inom naturturismen og vikten av att ta vara på tidligere generationers kunskap for å bättere møte framtidens utmaningar.

Det blev en konferens där mycket kunskap og erfaringer delades – og där det geografiske avståndet inte spelade någon roll. Ingoskog har gett kunskap som kommer att fortsätta spridas og användas i praktiken framöver og omställningen till en digital konferens var sannolikt till godo sett till det høga antalet deltagare från många olika håll i både Sverige og Norge.

4.6 FÖRVÄNTADE EFFEKTER AV PROJEKTET

Ingoskog är ett projekt som samlat forskare og praktiker med ett gemensamt interesse for skogen kring tematiken grön omställning. Arbetet i projektet og de resultat som framkommit ger bestående effekter på många områden og oppnar flere muligheter for framtida samarbeiten mellom ulike aktører. Sammantaget bidrar projektet till økad forståelse for grön omställning og skapar gode förutsättningar for å ta på ett hållbart sätt ta till vara skogens värden.

I dette avslutande avsnitt av kapitel 4 belyser og analyserer vi de förväntade og bestående effektene av projektet utifrån de tre förväntade resultatene og bestående effekter som angivits i projektets bifallsbeslut. Vi presenterer här också fyra røster från projektdeltagare, representerandes ett brett urval av medverkande organisationer, som berättar om Ingoskogs betydelse for deres verksamhet.

4.6.1 Samarbeten for utveckling av skogsbaserad besöksnæring

Ny kunnskap om hvordan man kan samhandle med interessenter for å utvikle skogen som besöksnæring.

Ingoskog har bidratt til å skape ny kunnskap om hvordan man kan samhandle med ulike interessenter for å utvikle skogen som besöksnæring. Mange nye samarbeid og planer for fremtidige samarbeid har kommet fra både arbeidet med forskning og kunnskapsutvekslingen som er implementert.

LRA-analysene som ble gjennomført i Trysil av forskningsinstituttet NMBU ga grunnlag for en utvikling som går på tvers av ulike interessenter. Det har vist seg gjennom demoarenaene at det tar lengere tid enn man hadde håpt å få ulike aktører til å samhandle. For begge demoarenaene i Trysil har det vært utfordrende at næringsaktørene har vært å ulike nivåer i sin utviklingsprosess. FoU aktørene i prosjektet har sammen med TVS gjennom workshoper og testturer bidratt med kunnskap til næringsaktørene, samtidig har TVS jobbet med utvikling av salgskanaler. Selv om TVS har bidratt som en tilrettelegger for at aktørene skal lykkes både enkeltvis og i samarbeid har det vært utfordrende å realisere konkrete produkter.

Samverkan mellom forskare från Ingoskog har utvecklats med aktører inom besöksnæringen i norra Dalarna under projektet og fortsatta studier planeras i samverkan med personal av Länsstyrelsen vid Fulufjällets nationalpark samt Visit Dalarna kring frågor om øverturism og hållbara fjällbesøk, men även frågor om hållbar utveckling av småskalig naturbaserad turism, inom exempelvis mountainbike-cykling, vandring etc. Dessa fortsatta samarbeiten og planering av kommande projekt koordineras genom Centre for Tourism and Leisure Research (CeTLER) vid Högskolan Dalarna.

4.6.2 Etablering av nettverk

Et nettverk mellom FoU institusjoner og aktører i skogen, grunneiere, grunneierforeninger og andre interessenter som bidrar til bruken av forskningsresultater.

Nettverk har vært sentralt i alle deler av prosjektet. I tillegg til den formelle avtalen mellom to utdannelser ved Karlstads universitet og Högskolan Dalarna, er det opprettet flere uformelle nettverk innenfor rammen av prosjektet. Det handler om nettverk mellom FoU-institusjoner og aktører i skogen, grunneiere, grunneierforeninger og andre interessenter som bidrar til bruken av forskningsresultater og videre formidling av kunnskap selv etter prosjektets slutt.

Det formelle avtal som arbejdetes fram utifrån projektet innefattar samarbeide mellom turismutbildningarna ved Karlstads universitet og Högskolan Dalarna. Samarbeidet starter konkret redan høsten 2020 med gästföreläsningar arrangerade av respektive lärosäte, på distans via mötesverktyget Zoom.

Prosjektet har også resultert i en intensjon om samarbeid mellom KAU (biologi) og HINN (anvendt økologi) om forskningssøknad. Overordnet tematikk for et konkret forskningsprosjekt skal være samspillet mellom plante-fysiologi og -kjemi, klimaendringer og diettskifte hos jaktbare hønsfuglarter. Resultatet og effektene av dette er todelt. Først og fremst vil det resultere i et tverrfaglig prosjekt med mål å kunne besvare viktige spørsmål angående potensielle effekter av klimaendringer på stedegne, kulturellt viktige arter i den boreale barskogen. For det andre vil det forene spisskompetanse fra fagområder som naturlig komplementterer hverandre og som derfor har naturlige forutsetninger for fremtidig samarbeid utover skissert prosjektsøknad. Implikasjonene fra resultater for skissert forskningsprosjekt vil være interessante, ikke bare for forvaltere og rettighetshavere i studieområdet, men for forvaltere og rettighetshavere i intakte barskogssystemer flere steder i Europa.

I Norge er det i prosjektperioden utviklet seg tettere samarbeid mellom Høgskolen i Innlandet og Trysilvassdragets skogeierlag (TVS) hvor dette har bidratt til samarbeid også på andre områder enn selve prosjektet. TVS har blant annet de to siste årene deltatt i høgskolens kurs hvor de har hatt ansvar to naturveiledning. Selv om det ikke er noen formelle avtaler knyttet til nettverk så er disse aktivitetene vært avtaletestet. De ulike prosjektdeltagerne har gjensidig nytte av hverandre og har gjennom prosjektet diskutert videre samarbeid. Samtidig har TVS gjennom utvikling av demoarenaene og sinne medlemmer skapt et nettverk av næringsaktører innenfor reiseliv.

Gjennom undersøkelser blant reiselivsbedrifter i Trysil, Fulufjellet nasjonalpark og Finnskogen på norsk og svensk side viser resultatene at bedriftene i flere sammenhenger er avhengig av hverandre. De henvender seg til de samme markedssegmentene og utgjør samlet sett et helhetlig reiselivsprodukt for gjestene. Resultatene viser også at de verdibevisste bedriftene har natur

og ro og stillhet som de viktigste verdiene de selger. Dette medfører en gjensidig avhengighet mellom de tradisjonelle skognæringene og reiselivsbedriftene.

Samverkan mellom forskare, natur- og kulturmiljøvårdande myndigheter og lokale aktører såsom säterbrukare har resulterat i gemensamt författande av en artikel på svenska till projektantologin *Skogen som resurs i en gränsregion* samt en artikel på engelska till den vetenskapliga tidskriften *Rural Landscapes*, specialnumret *Beyond Forestry*. Genom artiklarna överförs den samlade erfarenheten till andra säterbrukare i Skandinavien och till vetenskapssamhället. Avsikten är att fortsätta samarbetet mellan forskare, natur- och kulturmiljøvårdande myndigheter och lokala aktörer såsom säterbrukare i bredare geografiska sammanhang särskilt med inriktning mot innovation inom den lokala matproduktionen.

Dessutom har projektdeltagare deltagit i, och även arrangerat, flera olika aktiviteter i syfte att förmedla kunskaper och erfarenheter från projektet, vilket i mycket hög grad bidragit till nya kontakter med aktörer, mestadels aktiva inom skogssektorn men ibland även utanför där erfarenheterna av metoden landskapsresursanalys bedöms vara av värde.

4.6.3 Kunskapsutveckling genom deltagande

Kunnskapsoverføring til næringsliv og lokalsamfunnet gjennom deltakesle i ressursanalyser og utviklingsarbeid.

I prosjektet har kunnskapsoverføring til næringsliv og lokalsamfunnet gjennom deltakelse i ressursanalyser og utviklingsarbeid skjedd på bred front. Dette har bidratt til at kunnskapen fra prosjektet ble spredt til en bred målgruppe.

Prosjektdeltagere fra FoU-institusjonene og TVS har gjennom workshoper og testturer deltat sammen med representanter fra næringslivet og lokalsamfunn i Trysil. Her har prosjektdeltagere deltatt i utviklingsarbeid knyttet til demoarenaene taiga-trail og dark sky, og det har vært arrangert workshop for aktører innenfor natubasert reiseliv med tilknytning til TVS sitt nedslagsområdet (Trysil/Engerdal). Dette har skapt økt samhandling mellom de involverte aktørene. Mellom TVS og HINN har det også bidratt til samarbeid ut over prosjektet hvor TVS har bidratt i undervisning og kurs i natur interpretasjon.

Kunnskapsöverføring har skett genom en mängd olika aktiviteter där projektdeltagare deltagit, både aktiviteter arrangerade av andra och sådana som var en del av projektet. Detta har skett i olika sammanhang där akademien, näringsliv, myndighetspersoner och lokalsamhället träffats.

Utvärderingen som gjordes av de workshopar som genomfördes i metodutvecklingsarbetet i norra Klarälvdalen visar att deltagarna bland annat fått ökad förståelse för den oerhörda komplexiteten kring skogens värden. Ett konkret exempel var en workshopdeltagare som vid sittande möte tackade en annan deltagare med annat perspektiv på skogens värden för insikten

i att just se på saker med olika perspektiv och hur nödvändigt det är att samtala och samverka med olika aktörer med andra intressen. Kartorna som användes under workshoparna var också bra, de tydliggjorde för deltagarna och ledde till att de lärde sig mycket. En annan effekt av workshoparna är ökad kunskap och framförallt ett starkt ökat fortsatt intresse för GIS och alla möjligheter med att använda GIS (läs mer i avsnitt 4.4. Metodutveckling och demoarenor).

Genom att projektdeltagare deltagit och synts i olika sammanhang har projektet också bidragit till nya kontakter mellan skilda skogliga aktörer (läs mer under punkt 3.3 Nätverksbyggande).

Citat från medverkande

”Jag tyckte att det var intressant att få bekräftat att vi arbetar på rätt sätt med våra guidade turer, att våra besökare får upp ögonen för naturen omkring dem och sambanden i naturen. Intressant att de flesta väljer att enbart använda sin mobil som kamera och verkligen lyfter blicken från skärmen och upplever naturen istället för att gå med näsan i en app. Samarbetet med forskarstuderande Eugenio Conti var bra. Det var bra att han även intervjuade oss i personalen och fick oss att tänka till kring hur vi arbetar och varför vi gör på ett visst sätt.”

Sofia Tiger,
Naturumföreståndare, Supervisor, Naturum Fulufjället, visitors center in Fulufjället National Park, Länsstyrelsen i Dalarnas Län/County Administrative Board of Dalarna, Sweden

”Workshopen om sätrar tillsammans med en av forskarna som vi genomförde i Stöllet var mycket värdefull, tycker jag. Det känns jätteroligt att få vara med och bidra till något som blev en artikel i en internationell vetenskaplig tidskrift. Att det vi diskuterade då bidrar till forskningsresultat. Sedan var arbetet med landskapsresursanalys spännande. En del aspekter märktes att det var svårt att diskutera, eftersom de är så polariserade. Jag tänker på vindkraften som är ett kontroversiellt ämne. Det fick vi lämna därhän. Att GIS-teknik kan användas som ett verktyg för att lägga in även de kulturella värden som finns i skog och mark, var mycket intressant. GIS-tekniken visade sig vara ett bra instrument för att lägga in aspekter som annars riskerar att inte komma med, till exempel vandringsleder, kallkällor och historiska lämningar. Det är oerhört viktigt idag, när skog och skogsbruk är så industrialiserat.”

Ingela Kåreskog,
skogsägare, ägare till Kårebolssättern samt styrelseledamot i Norra Ny Utveckling Ekonomisk förening (deltar även i forskningsansökningarna ”BIOKUMA” och ”COBICH”, i egenskap av ordförande i Föreningen Värmlands säterkultur)

”Den breda samverkan har bidragit till att visa de olika roller som finns inom en Quadruple helix-samverkan⁶ med aktörer från olika delar av samhället. I en del skogsrelaterade frågor fick vi tillföra mer sakkunskap än vad vi trodde från början. En del resultat hade kanske blivit annorlunda med en starkare praktisk koppling om vi tagit på oss en mer aktiv roll med mer tid för en ansvarig person på Skogsstyrelsen. Det är bland de erfarenheter som vi tar med oss i framtida samverkansprojekt. Det som också gav mig mycket var att ta del av forskning inom bioekonomi – en fråga som ökat i betydelse de senaste åren. Bristen på skog blir alltmer uppenbar – idag räcker den inte till för alla områden det finns önskemål om. Mycket av den skog vi har är redan in-tecknad på ett eller annat sätt och tillgången till äldre skog är liten. Det får till följd att skogsägare övergår till avverkning av allt yngre skog. Vad som är bra beror på ändamålet, men ur ett naturvårdande och socialt perspektiv vill vi gärna ha större andel äldre skog.”

Marcus Larsson,
Senior advisor, Skogsstyrelsen

“Målet er å jobbe mer med forskning og utvikling. Å kunne bli en brobygger mellom forskning og praktisk nytte. Kravet fra vår side når det gjelder vår deltagelse i Ingoskog var at forskningen skal kunne brukes av våre medlemmer. Forskningsdelen er viktig for oss, men også samarbeidet med andre i Indre Skandinavia spiller en viktig rolle. I Norge ligger fokus for besøksnæringen i hovedsak på fjell og fjord. Det er få som forsker på og utvikler skogsbasert besøksnæring. Det gjør samarbeidet med Ingoskog desto viktigere. Her har vi i Trysil mye å lære av Sverige. Det vi undersøker er hvordan vi kan identifisere og utvikle skogens ulike verdier. I den forbindelse er Ingoskogs delprosjektet om besøksnæring og sosiale medier med fokus på Instagram i Fulufjellet av stor interesse. Det er en god ressurs å ha når vi skal beskrive opplevelser.”

Kristian Bjørnstad,
Utviklingsleder i Trysilvassdragets Skogeierlag (TVS)

4.7 ÖKAD FOU- OCH INNOVATIONSFÖRMÅGA

Projektets huvudsakliga mål är att öka FoU- och innovationsförmågan hos 25 företag som deltar, klusterorganisationer, organisationer, högskolor och civilsamhället i Inre Skandinavien avseende grön omställning med skogen som gemensam resurs. Dette vil styrke regionens attraktivitet og försörjningsmuligheter med fokus på hållbar utvikling av regionens skogslandskap, og ge økad mulighet for befolkningen att leva och verka i regionen.

Under de tre år som projektet Ingoskog pågått har det allt tydligare framgått att det verkligen är nödvändigt med bred samverkan för att kunna bidra till en grön omställning, något som också var en utgångspunkt för projektet. Olika perspektiv på hur skogens resurser kan utnyttjas bland aktörer i olika branscher skapar både möjligheter och utmaningar. En skogsägare kan ha en annan ingång än en företagare inom turistnäringen, och en myndighet en annan syn än svampplockaren. Samtidigt har det visat sig att aktörer i skogen på individuell nivå kan ha flera olika perspektiv och intressen för skogen. En skogsägare kan se sin skog såväl som en inkomstkälla genom avverkning, som ett strövområde för återhämtande friluftsliv och arena för kamratskap och införskaffande av mat genom jakt. Komplexiteten kring skogens många värden är stor!

Genom arbete med att utveckla metoder för att sammanföra olika intressen för skogens resurser har Ingoskog ökat möjligheten att definiera och hantera konflikter som kan uppstå kring nyttjande av skogen. Utvecklingen av metoden landskapsresursanalys (LRA) genom att använda GIS, har t.ex. bidragit till att det blivit möjligt att synliggöra och kommunicera värden i skogen som är av mer subjektiv karaktär. Ett ökat intresse för GIS ledde även till en extrainsatt demonstration av metoden i slutet av projektperioden och kunskapen fortsätter att spridas även på lång sikt efter projektslut, genom den handbok över processen som togs fram (se kapitel 13. Publikasjoner). De workshopar som hölls med deltagare från såväl myndigheter, företag och personer med engagemang i olika föreningar och andra organisationer visade på stort engagemang och samtidigt en vilja att förstå andra individers synsätt. Detta styrker vikten av bred samverkan för att öka förståelsen för skogens olika värden och för den resurs som den utgör i en grön omställning. Arbetet har även resulterat i en ökad förståelse för att olika intressen och viljor finns, vilket stärker förutsättningarna för regionen och befolkningen.

Forskningen på besøksnæringsområdet i form av flera studier, exempelvis i Fulufjällets nationalpark, och utvecklingsarbete tillsammans med aktörer i branschen, på de två demoarenaerna Dark Sky och Taiga Trail, har gett viktiga användbara verktyg för fortsatt utveckling av hållbara besöksmål där skogens resurser tas till vara på ett hållbart sätt utifrån besökar-/kundperspektiv, något som även på sikt stärker regionens attraktivitet och försörjningsmöjligheter. Undersøkelsen gjennomført i

⁶ Quadruple helix-samverkan innebär samverkan mellan forskning, akademi och företag, myndigheter och andra organisationer, som exempelvis ideella föreningar, runt om i samhället.

Fulufjället, Trysil och Finnskogen viser hvor viktig utviklingen av forretningsmodellene er og har betydning for videreutviklingen av turismen i skogområdene og kan bidra med kunnskap som kan muliggjøre økte levebrødsmuligheter gjennom sterkere virksomheter (les mer om resultatene av disse undersøkelsene i kapittel 4.3. *Utveckling av verktyg för skogens besöksnäringar*).

De forskare som deltog i projektet jobbar inom olika ämnen; kulturgeografi, biologi, tillämpad ekologi, geomatik, statsvetenskap, risk- och miljöstudier, geografididaktik, turismvetenskap och ekonomi, vilket har lett till en ökad kompetens hos forskarna om tvärvetenskapligt arbete. Ett tvärvetenskapligt arbetssätt är nödvändigt för en grön omställning och ämnesbredningen bland forskarna är en del av en ökad FoU-förmåga hos de ingående högskolorna och universiteten.

De olika studier som genomförts har resulterat i ett flertal vetenskapliga artiklar, som behandlar bland annat samlade erfarenheter kring säterbruk, besöksnäring, balansen mellan ekonomisk och ekologisk hållbarhet samt även arbetet med metodutveckling i norra Klarälvdalen. Artiklarna bidrar även de till en förstärkning av FoU-kapaciteten hos de deltagande lärosätena och akademien i stort.

Projektet har utöver de vetenskapliga artiklarna resulterat i flera rapporter och populärvetenskapliga publikationer och filmer som gjort att kunskapen från projektet kunnat spridas till en bred målgrupp såväl inom akademien som till aktörer på olika områden med skogen som gemensamt intresse. Intresset för den projektövergripande populärvetenskapliga antologin *Skogen som resurs i en gränsregion* har varit stort och antologin tillsammans med övriga publikationer bidrar till fortsatt kunskapsspridning även efter att projektet är officiellt avslutat. Slutkonferensen, som blev ett digitalt arrangemang på grund av coronapandemin, lockade runt 70 deltagare, från många olika håll i både Norge och Sverige, vilket även det bidrar till att öka kunskapen och intresset för grön omställning med skogen som resurs även på längre sikt efter projektslut.

Projektets nätverksbyggande har också resulterat i nya samarbeten och samarbetsplaner, t.ex. avtalet mellan turistutbildningarna vid Karlstads universitet och Högskolan Dalarna, samt de nya forskningsansökningar som skickats in. Även detta, mer utbildning och forskning, är en viktig del i ett fortsatt arbete mot en grön omställning där skogens resurser tas till vara.

5 PROSJEKTORGANISASJON

Prosjekttittel: Innovasjon for grønn omstilling i skogen
Kortnavn: Ingoskog
Prosjekteier Sverige: Karlstads universitet (KAU)
Prosjekteier Norge: Høgskolen i Innlandet; prosjektet ligger under Høgskolen i Innlandet – Hedmark, som under prokjektiden gick samman med Høgskolen i Lillehammer till en enhet (Høgskolen i Innlandet, HINN)
Prosjektleder: Margareta Dahlström, professor i Kulturgeografi vid Karlstads universitet

Norsk prosjektleder: Rollen har under projektets gång innehafts av professor Harry P. Andreassen⁷, Ole Bakmann och Marius Kjøsberg vid Høgskolen i Innlandet
Andre samarbeidspartnere fra FoU-institusjoner: Høgskolen Dalarna (HD)

Samarbeidspartnere fra private institusjoner:
• Trysilvassdragets skogeierlag (TVS)
• Klusterorganisationen Paper Province

Samarbetspartners från offentliga sektorn:
• Skogsstyrelsen
• Länsstyrelsen i Värmland
• Hedmark Fylkeskommune

En projektkoordinator på svensk sida har jobbat med den projektövergripande, gränsöverskridande interna kommunikationen i projektet i form av planering och organisering av exempelvis projektmöten och framtagande av de gemensamma lägesrapporterna, tillsammans med projektledare på svensk och norsk sida samt i kontakt med andra personer knutna till projektet (såsom projektdeltagare, ekonom och kommunikatör). Projektkoordinatorm har även jobbat med hantering av tidrapporter på svensk sida samt ansvarat för arbetet med läges- och slutrapportering och haft den löpande kontakten med Interregsekretariatet i olika frågor.

Projektet var indelat i sex olika arbetsområden, work packages (WP) som täckte in projektets samtliga aktiviteter, såväl administrativt som innehållsmässigt:
WP 0 - Prosjektledning
WP 1 - Grønn omstilling
WP 2 - Grønn omstilling i skogen
WP 3 - Skogens turisme- og opplevelsesnæringer
WP 4 - Innovasjon for grønn omstilling i skogen
WP 5 - Kommunikasjon

På förslag av projektets externa utvärderare infördes under början av 2019 regelbundna möten med WP-ledarna och biträdande WP-ledarna för samtliga WP, för att stämna av projektets framdrift och kontinuerligt göra en bedömning av hur väl projektet löper mot att uppnå de satta målen. Syftet med dessa möten, som genomfördes på distans ett par gånger per kvartal, var även att hålla projektdeltagarna uppdaterade om aktuellt läge samt att tydliggöra eventuella förändringar i projektgruppen. Projektets huvudsakliga kanal för internkommunikation har varit en gemensam mejllista med samtliga projektdeltagare. Mejllistan blev en effektiv väg att snabbt nå ut med projektgemensam information. Projektet har även använt plattformen box.com som nav för internkommunikation. Samtliga projektdeltagare har haft tillgång till projektboxen och där har dokument, artikelmaterial och annat material till exempel rörande läges- och slutrapportering laddats upp för att finnas samlat och lättillgängligt. Projektet har även haft en Facebookgrupp (som först var intern och sedan utvidgades till att även välkomna externa medlemmar) för mer projekttinnehållsmässig internkommunikation kopplat till projektets aktiviteter och resultat. Den interna kommunikationen har fungerat bra, men även innehållit utmaningar. Något som hade kunnat underlätta vid till exempel lägesrapporteringen och samordningen av exempelvis gemensamma projektmöten är en renodlad koordinatorsroll även på norsk sida, för att effektivisera och underlätta arbetet för projektledaren på norsk sida (läs mer om internkommunikation i externa utvärderaren Attityd i Karlstads slutrapport, se länk i kapitel 13. Publikasjoner).

⁷ Harry P Andreassen døde 21 mai 2019. Vi husker ham som en varm person, leder, kollega, venn og veileder.

6 INDIKATORER

6 INDIKATORER			
Aktivitetsindikatorer enligt beslut	Målvärde enligt beslut	Uppnått totalt i projektet	Kommentar
Antal företag som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt	25	32	Målsiffran som sattes från början baserades på en uppskattning av vilka företag som kunde tänkas delta och vilka aktiviteter som planerades där t.ex. besöksnäringen involverades på bredare front. Projektet har i slutänden lyckats nå ut och engagera fler företag än vad vi hoppats på.
Antal företag som får stöd	25	32	"Antal företag som får stöd" är samma företag som deltagit i projektet, enligt beslut/instruktion från Interreg Sverige-Norge.
Antal forskningsinstitut som deltar i gränsöverskridande, transnationella eller interregionala forskningsprojekt	4	18	Målsiffran som fastställdes från början inkluderade de fyra högskolor/universitet och forskningsinstitut som fanns med i projektet från start. Under projektets gång har vi genomfört aktiviteter som t.ex. konferenser och workshopar och utvecklat samarbeten som genererat deltagande av fler högskolor/ universitet och forskningsinstitut.
Antal deltagande organisationer i gränsöverskridande forskningsprojekt	13	37	Målsiffran som fastställdes från början inkluderade de organisationer som vi visste att vi skulle samverka med i projektet från start. Under projektets gång har vi genomfört aktiviteter som t.ex. konferenser och workshopar som nått ut betydligt bredare än förväntat.
Demonstrations- och testprojekt	3	3	Samtliga planerade demonstrations- och testprojekt har genomförts som planerat: • LRA i norra Klarälvdalen • Demoarena Dark Sky i Trysil • Demoarena Taiga-Trail i Trysil
Långsiktiga formaliserade samarbetsavtal mellan olika forskningsinstitut	3	1	P.g.a. förändringar i projektets bemanning, (nyckelpersoner som fanns med när målet om tre avtal skrevs in i ansökan och som slutat jobba i projektet längs vägen), blev endast ett (1) formaliserat avtal framtaget under projektperioden: Avtalet mellan utbildningarna i turismvetenskap vid Karlstads universitet och Högskolan Dalarna. Däremot har flera nya samarbeten som på sikt skulle kunna leda till samarbetsavtal inletts: En gemensam forskningsansökan kommer att skrivas fram av forskare inom Biologi på Karlstads universitet och Tillämpad ekologi på Høgskolen i Innlandet under 2020. Der er også interesse for fremtidig samarbeid om reiseliv mellom deltakere i Ingoskog (Høgskolen i Innlandet avdeling Evenstad) og EU prosjektet RDI2Club i Baltic sea region. Planene skal konkretiseres mer i løpet av 2020. Høgskolen i Innlandet har også startet samtaler om en videreføring av arbeidet innenfor forretningsmodeller som gjennomføres av avdeling Lillehammer. Ytterligere en refleksjon er att formaliserade samarbetsavtal mellan forskningsinstitut verkar vara mindre relevant för samarbeten som snarare uppstår, utvecklas och fördjupas genom olika projekt som i sin tur genererar ytterligare projekt. Det viktiga är att relevanta forskare hittar varandra för att utveckla samarbeten som kan bidra till en grön omställning. Institutionella samarbetsavtal kan vara svåra att upprätthålla i längden om det inte finns ett genuint intresse för samarbete mellan olika forskare.

7 GRENSEOVERSKRIDENDE MERVERDI

Projektet har framför allt arbetat mot det gränsöverskridande mervärdet *Utnyttjandet av kritisk massa* vad gäller gränsöverskridande mervärde, även om också övriga gränsregionala mervärden har berörts (*Gränsen som resurs* – Projekt som ser likheter eller skillnader över gränsen som en nödvändig resurs för att skapa resultat och gemensamt lärande, exempelvis kunskap, forskning, experter etc. och *Överbryggande av gränshinder* – Juridiska, administrativa, fysiska eller upplevda gränshinder).

Det gränsöverskridande mervärdet *Utnyttjande av kritisk massa* innefattar att projektet har använt potentialen att arbeta över gränsen som en förutsättning för att skapa resultat, exempelvis större underlag av företag, studenter, turister etc. Genom projektet har de tre universiteten/högskolorna i regionen, olika aktörer från företag, myndigheter och andra organisationer

knutits samman till ett nätverk inom vilket olika kompetenser och erfarenheter kan förmedlas och ömsesidigt förstärkas. FoU-nätverket samlar olika, utspridda kompetenser och skapar på så sätt en spetskompetens på området grön omställning i skogen som en resurs för regionen. Genom att skapa samverkan och genom olika kunskapsspridande aktiviteter som involverar olika aktörer med skogen som gemensamt intresse främjar projektet en helhetssyn på hållbar utveckling med skogen som resurs.

Attityd i Karlstad, projektets externa utvärderare, framställde och introducerade i utvärderingens nulägesanalys (klar i början av 2019) en modell som kom väl till nytta när det gäller att kommunicera projektets gränsöverskridande mervärde. Modellen (Kontigos modell) började tillämpas i projektets lägesrapportering under hösten 2019. Vid projektmötet i Tällberg 23-25

✓

Lära känna varandra

✓

Utnyttjande av kritisk massa

Överbryggande av gränshinder

Gränsen som resurs

- Vad har gjorts under respektive punkt i projektet hittills?
- Vad kan göras ytterligare inom projektiden?
- När ni lämnar projektet vilket är projektets gränsöverskridande mervärde som ni tar med till kommande projekt?

Kommentarer:

- Presenterat sig för varandra och lärt känna varandra.
- WP:na har kommit olika långt, vissa WP:n lär av varandra, andra lär tillsammans.
- Diskuterat forskningen tillsammans.
- Forskat både i Norge och i Sverige, parallellt.
- Presenterat resultat för varandra.
- Planerar för att analysera forskningen tillsammans.
- Kommunikation: Har texter och exempel både från Norge och Sverige, men kan göras mer på den norska sidan.
- Rapporteringen är svensk-norsk, men kan göras mer.
- Planerar för att synliggöra slutkonferensen som är i Karlstad för aktörer i Norge.
- Identifierat andra aktörer som är intressanta för projektet.

september 2019 hölls en workshop kring gränsöverskridande mervärde utifrån Kontigos modell för att analysera gränsöverskridande mervärde, vad som gjorts hittills och hur vi skulle fortsätta tänka och arbeta med detta i projektet (Se figuren till vänster för modellen och exempel från Ingoskogs projektmöte i Tällberg). Mot projektets slut är det glädjande att se flera exempel på hur projektdeltagare har rört sig mot ett fördjupat lärande tillsammans, såsom framkommer i några samförfattade kapitel i antologin *Skogen som resurs i en gränsregion*. En reflektion är att projektdeltagare och skilda delar av projektet kan befinna sig i olika faser när det gäller lärande-dimensionen i modellen. Målet är att fördjupa lärandet som behöver utvecklas från att lära känna varandra, genom processer av att lära av varandra för att kunna lära tillsammans. En sådan fördjupande lärandeprocess tar tid, särskilt beträffande tvärvetenskapliga samarbeten på tvärs över landsgränser där också många projektdeltagare inte kände varandra alls vid projektets början. Samtidigt är den typen av samarbeten nödvändiga för att hantera den komplexa frågan om grön omställning i skogen, varför det är viktigt att ta med sig den här reflektionen vid design av nya projekt.

Hur vi har jobbat med gränsöverskridande mervärde i projektet

Projektet i sig är ett exempel på gränsöverskridande mervärde. Ingoskog samlade många forskare och mycket kompetens från såväl Sverige som Norge och skapar en större kritisk massa än i ett icke gränsöverskridande projekt. I projektet syftade det gränsöverskridande arbetet, som har följt med som en röd tråd genom hela projektet, till att överbrygga gemensamma problem och att se gränsen som en resurs. Vi har kunnat lära av varandra och ta till vara alla våra olika kunskaper, erfarenheter och kompletterande kompetens som samlas i projektets olika delar, på bägge sidor gränsen, och har nätverkat och jobbat mycket tillsammans över gränserna. Några exempel:

- Gemensamma vetenskapliga artiklar och kapitel i projektantologin, med både norska och svenska författare.
- Redaktörgruppen för projektantologin bestod av representanter från såväl norsk som svensk sida vilket gjorde att antologin ännu tydligare blev en gränsöverskridande produkt som täcker in hela projektet.

- En gemensam forskningsansökan med forskare vid Høgskolen i Innlandet och Karlstads universitet.
- Konferensen “Skogen, bioekonomin & grön tillväxt – ett gränsregionalt perspektiv” i Torsby där forskare från Ingoskog deltog lockade folk från bägge sidor gränsen.
- I diskussioner kring frågor om t.ex. social hållbarhet som fördes vid projektmöten bidrog forskare från bägge sidor gränsen med kunskap och erfarenheter som förde frågorna framåt.
- Det pågår fortsatt gode diskussioner som sikrer kompetanseoverføring mellom prosjektpartnerne på omradene brerekraft, landskapsverdier og forskningsfaglig tilpasning, utvikling og samarbeid.
- Seminarium för mastersstudenter och personal på Högskolan Dalarna med inbjuden forskare från Høgskolen i Innlandet.
- Workshopar i samarbete med NMBU har bidragit med kunskap till projektets landskapsresursanalyser i såväl Sverige som Norge genom den externa experten Morten Clemetsen.
- Vid seminariet i Stöllet, där forskningsresultat från projektet presenterades, deltog deltagare från såväl Norge som Sverige med presentationer och gemensam diskussion och erfarenhetsutbyte genomfördes. Av särskild vikt var möjligheten för de två GIS-experterna i projektet från HINN respektive KAU att då få mötas och utbyta erfarenheter kring tillgång på relevanta data i de svenska och norska databaserna.

Workshopar och samarbete mellan forskare i Norge och Sverige i Trysil har bidragit med en fördjupad kunskap om turismutvecklingen i gränsregionen i Finnskogen och Fulufjällets nationalpark (som är en gränsöverskridande nationalpark), som inte varit möjlig utan kunskaper från bägge sidor av gränsen.

Ett annat konkret exempel på gränsöverskridande mervärde är den forskning om ekosystemtjänster som

det arbetades med under ledning av Torfinn Jahren på Høgskolen i Innlandet, campus Evenstad. I denna forskning kopplades de kompletterande kompetenserna från Høgskolen i Innlandet och Karlstads universitet ihop, bland annat genom jämförelser av data på norska och svenska sidan, så att kunskap uppstod som inte hade varit möjlig utan detta samarbete.

Utöver detta är det gränsöverskridande mervärdet ett gemensamt lärande kring vad skogsbaserade upplevelser är och hur dessa kan utvecklas genom upplevelseproduktion över gränsen och i gränsregionen. Samarbeten och kontakter har också etablerats ytterligare mellan de medverkande parterna och institutionerna på svensk och norsk sida.

Ett annat bra exempel på komplementära kunskaper är arbetet med Taiga Trail utanför Trysil. Datainsamlingen där skedde med bakgrund i arbetet som genomfördes kring skogsupplevelser på svensk sida i Fulufjällets nationalpark tidigare i projektet, vilket gjorde att forskarna under arbetet med Taiga Trail kunde dra nytta av värdefulla kunskaper och erfarenheter, något som inte hade varit möjligt utan ett gränsöverskridande samarbete.

Även på kommunikationsområdet hittar vi exempel: Filmer har gjorts med både svenskt och norskt deltagande, vi blandar språk på webben, för att nämna något. Det är viktigt med svensk och norsk kommunikation i ett gränsöverskridande projekt för att nå ut så brett som möjligt och öka förståelsen för forskningen som genomförs.

Den externa utvärderingen av projektet lyfte fram ytterligare potential till gränsöverskridande arbete, t.ex. genom skrivande av fler vetenskapliga artiklar och gemensam planering och samarbete över gränsen i projektets olika delar, vilket är värdefull återkoppling att ta med sig in i framtida projekt som omfattar arbete i en gränsregion. Läs mer om arbetet med gränsöverskridande mervärde i externa utvärderaren Attityds slutrapport (se länk i kapitel 13. *Publikasjoner*)

8 DE HORISONTELLA KRITERIERNA

I arbetet med de horisontella kriterierna har projektet haft stöd av projektets externa utvärderare, Attityd i Karlstad, som har erfarenhet av att säkerställa arbete med de horisontella kriterierna. Vid projektmöte i Tällberg hösten 2019 genomfördes under ledning av representant från Attityd en workshop kring arbetet med de horisontella kriterierna, vilket var till stor nytta i projektets vidare arbete runt detta

Hållbar utveckling

Hele grunniideen til prosjektet var basert på å utvikle et bærekraftig samfunn, hvor skogens økologiske bærekraft skal ligge til grunn for en langsiktig bærekraftig økologisk, økonomisk og sosial utveckling i Indre Skandinavia. Därmed anknöt projektet till ett strategiskt politikområde i både Norge och Sverige, för vilket det råder stort behov av ny kunskap för att kunna realiseras. Projektet har utvecklat metoder och verktyg för att hantera olika intressen och anspråk på skogens många olika resurser, samtidigt som hänsyn tas till skogens natur- och kulturarvsvärden. En viktig aspekt var att projektet skulle bidra till ökad innovationskapacitet hos lokala aktörer och organisationer då nya former av nyttjande av skogens många olika värden är av avgörande betydelse för en hållbar utveckling i glesbefolkade skogsbygder. Några exempel på hur vi jobbat utifrån detta kriterium:

Hållbar utveckling är en bärande del av projektet. Frågor om ekologisk hållbarhet går som en röd tråd genom hela projektet eftersom det handlar om grön omställning. Frågor om social hållbarhet och hur dessa kan operationaliseras har diskuterats exempelvis vid projektmöten. Detsamma gäller frågan om ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet sammantaget särskilt kopplat till diskussioner kring hållbara affärsmodeller.

Ekologisk hållbarhet och hur besökare ser på och relaterar till miljöfrågor har varit en av aspekterna som har undersökts i intervjustudien med internationella turister som genomfördes i Fulufjällets nationalpark. Även betydelsen av sociala grupper och familjekonstellationer, samt genusperspektiv var en aspekt av dessa undersökningar.

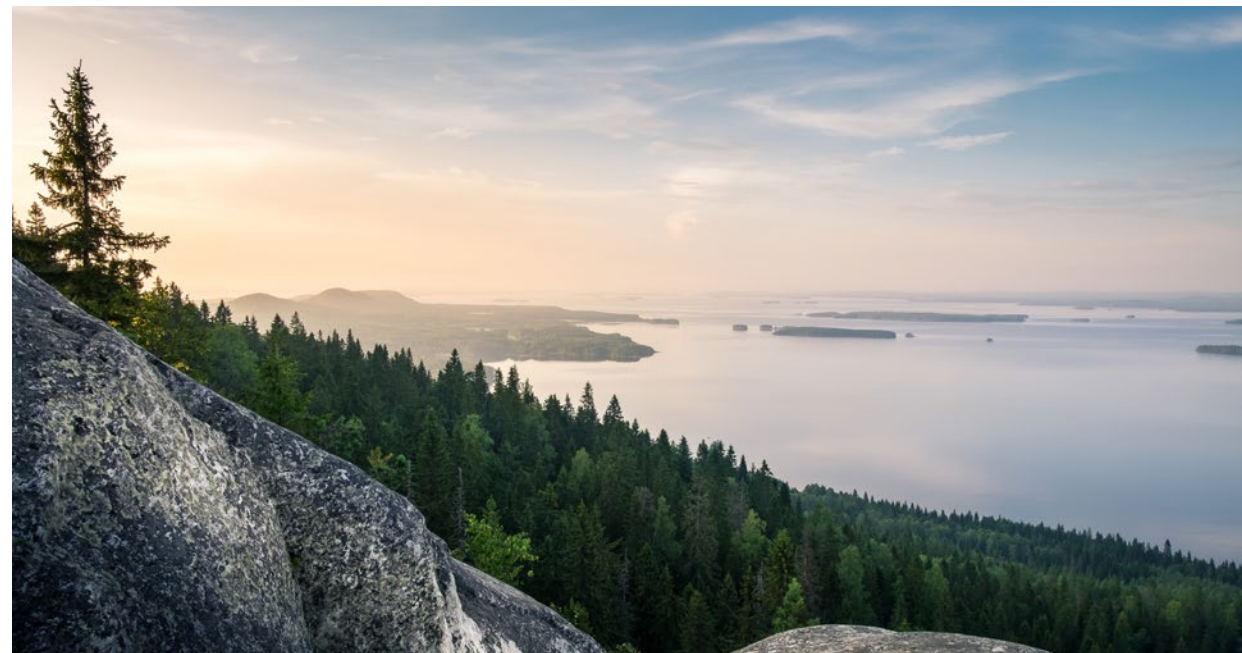
Arbetet kring besöksnäring var också särskilt relevant i relation till ekologisk och social hållbarhet. Betydelsen av skogen som resurs för skapandet av upplevelser som bygger på att komma närmare naturen och på detta sätt finna avkoppling och inre lugn är något som har lyfts fram i forskningen. Betydelsen av skogen för välbefinnande och hälsa och förståelse av naturen och ekologin är därför en del av upplevelsen och något som kan utvecklas vidare genom att satsa på upplevelsebaserat näringsliv i gränsregionen. Inte minst är förståelsen av hur olika grupper och nationaliteter upplever och värderar skogen och skogslandskapet värdefull för att kunna arbeta med integration och mångfaldsfrågor i Inre Skandinavien. I den här delen av forskningen har särskilt internationella besökares syn på naturen och skogen undersökts, vilket fördjupat förståelsen av behov och förväntningar från människor med icke-nordisk bakgrund. Denna kunskap kan tillämpas i praktiskt integrationsarbete och för att öka tillgängligheten till skog och natur för människor från andra länder.

Att tänka utifrån hållbarhetsperspektivet kändes naturligt med tanke på projektets tema, grön omställning, några goda exempel:

- Att vi alltid planerade för vegetarisk meny vid workshopar och konferenser.
- Att vi alltid samåkade vid resor till projektmöten etc.
- Vi använde i högre grad digitala kopior än utskrift för t.ex. mötesagendor. Det var samtidigt en punkt med ständig förbättringspotential.
- Utöver projektets årliga projektmöte, där alla deltagare träffades för att jobba under några dagar, hölls i princip alla övriga möten mellan deltagare på t.ex. de olika lärosätena i Sverige och Norge via videolänk på distans, vilket kändes bra sett ur ett miljömässigt hållbarhetsperspektiv.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Projektet syftade till att stärka kunskapsinnehållet i olika (lokala) utvecklingsprojekt, såsom besöksnäringens produkter och företag. Detta för att förbättra förutsättningar till ökad jämställdhet då yrkesgrupper och verksamheter med kvinnligt kodad

genusmärkning kan uppvärderas och få ökad status i relation till andra branscher i regionen.

Jämställdhet är en aspekt som indirekt behandlats i projektet genom att flera av de entreprenörer som deltagit i träffar med forskare från Ingoskog är kvinnor och som tillsammans med även manliga skogsägare från Trysilvassdragets skogeierlag kan diversifiera sina skogliga verksamheter mot mer kvinnligt genuskodade verksamheter inom tjänste- och upplevelsesektorn. Ökat utrymme för dessa typer av jobb i regionen gynnar jämställdheten på sikt.

När det gäller jämställdhet har vi arbetat mycket med att säkerställa att så långt som möjligt ha en jämn könsfördelning av deltagare vid våra aktiviteter:

- Vid slutkonferensen var könsfördelningen jämn mellan män och kvinnor bland inbjudna presentatörer och föreläsare.
- Könsfördelningen var jämn mellan författarna till de vetenskapliga artiklarna som skrevs i projektet.
- Vid seminariet i Stöllet, där forskningsresultat från projektet presenterades, beaktades att representanter av båda könen var med och presenterade och representerade projektet. Dessutom deltog även studerande från Klarälvdalens folkhögskola i diskussionerna vilket bidrog ytterligare till en mångfald av deltagare på seminariet.

På kommunikationsområdet arbetade vi med enkla medel/saker att tänka på gällande jämställdhet. T.ex. att sträva efter jämn fördelning mellan män och kvinnor på bilder/i intervjuer, tänka på ordval etc.

Jämställdhet har varit en aspekt även vid våra projektmöten. Hur ordet fördelades mellan män och kvinnor, vilka som medverkade vid presentationer etc.

Lika möjligheter och icke-diskriminering

Under de senaste åren har många av de nyanlända, inte minst ensamkommande ungdomar, placerats i

glesbebyggda skogsområden. Dessa, liksom lokalt boende ungdomar, utgör en potentiell resurs för lokal utveckling, men har ofta svårt att hitta vägar in i den traditionella arbetsmarknaden eller in i högre utbildning. Ingoskogs syfte var att bidra till en mer breddad arbetsmarknad, t.ex. inom besöksnäringen, som kan skapa fler och olika typer av arbetstillfällen och därmed öka ungdomars och nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. Projektets verksamhet syftade också till att synliggöra forskningsverksamhet i lokalsamhällena, och därmed inspirera ungdomar och nyanlända till högre utbildning.

Projektet har jobbat på flera sätt kring detta kriterium:

I förberedelsearbetet för metodutvecklingsarbetet i norra Klarälvdalen identifierades tidigt vilka olika aktörer som skulle delta i de workshopar som genomfördes. En viktig aspekt där var just mångfalden bland deltagarna, både gällande att ha deltagare från olika typer av organisationer och verksamheter, men även gällande kön, ålder etc. Allt i syfte att låta så många olika röster, intressen och kunskaper som möjligt i förhållande till skogens olika värden komma till tals.

Den studentmedarbetare som anställdes i projektet bidrog med sin lokal- och personkännedom, något som i hög grad underlättade arbetet med att hitta och bjuda in lämpliga deltagare till workshopen. Samtidigt blev anställningen en värdefull merit/arbetslivserfarenhet för studenten.

Samma fokus fanns gällande forskningen om naturupplevelser via Instagram, att låta en mångfald röster komma till tals.

Kring kriteriet som berör lika möjligheter och icke-diskriminering har förutsättningarna till viss del förändrats sedan projektansökan skrevs, då det sedan mitten av projektperioden t.ex. inte finns lika många nyanlända inom projektområdet vilken var en tänkt målgrupp att arbeta med i projektet.

9 INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Bakgrund

En vanlig modell i kommunikationsarbeite er ambitionstrappan, se nedan (Sveriges Kommunikatörer). Den har utgjort en grund i Ingoskogs val av kommunikasjonssatt. For att skapa engagemang, deltagande og formedla kunnskap er dialog ett av de mest effektiva verktygen. Derfor har møten, workshopar, nettverkskapinge, konferenser og dialog med målgruppene varit en rygggrad inom projektet. Projektet har haft en kommunikator med fokus på extern kommunikation. Alla deltagare från de olika projektpartene, men særskilt de personer som ansvarar for ulike arbeidsområdene inom projektet, har haft ansvar for att kommunisere projektets aktiviteter, spreide kunnskap og skape relasjoner. En kommunikationsplan togs fram vid projektets början og har utgjort ett levande dokument, som anpassats efter projektets utvikling. For den interna kommunikationen har projektets administrative koordinator varit ansvarig (læs mer om internkommunikation i projektet i kapitel 5. *Prosjektorganisasjon*).

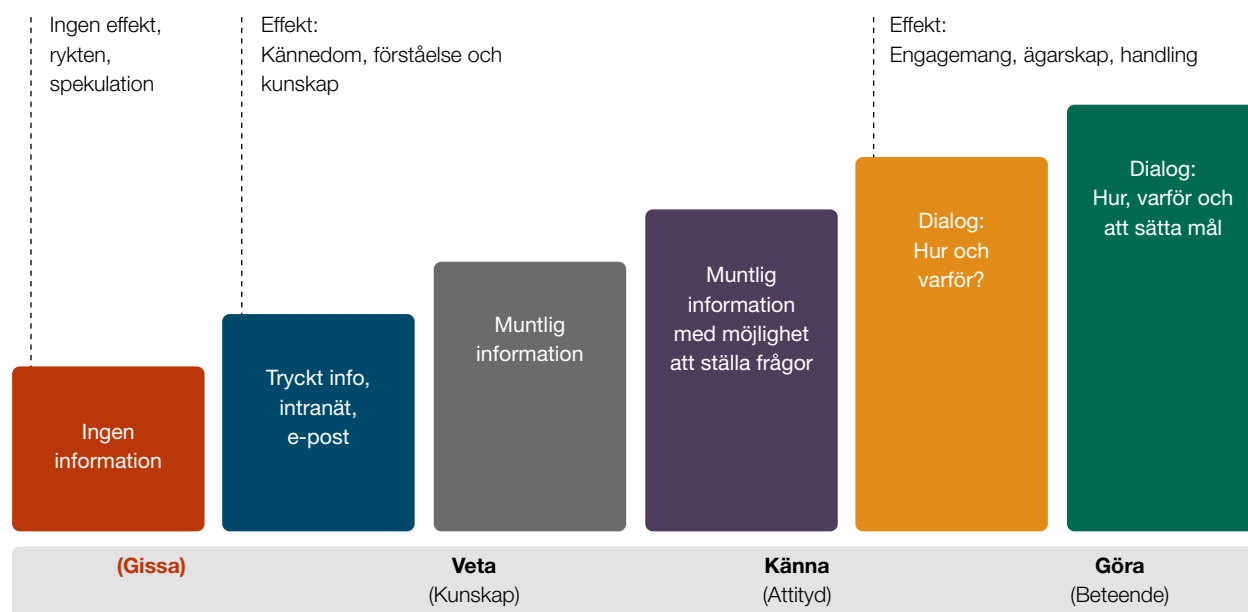
Målgrupper

Projektet Ingoskog har vønt sig till en rad målgrupper, fræmst aktører inom skogslandskapet i Sverige og Norge.

- Små og medelstore foretaker inom ulike typer av skogsbruk, besøksnæring og turisme
- Statlige og private FoU-verksamheter, innovasjonsaktører og organisasjoner samt myndigheter
- Civilsamhället, till exempel säterbrukare, økonomiske foreninger og personer med interesse for skogen
- Beslutsfattere og andre ”påverkare” inom skogsfrågor

Att spreide informasjon om ulike workshopar og konferenser, som erbjuder en arena for forskerne i projektet att presentera pågående arbeide og resultat, har varit en viktig del i arbeidet att nå ut till målgruppene. Dessa arrangementer gav även forskerne mulighet ta del av refleksjoner og spørsmål og kommunisere med aktører og brukere utanfor akademien.

Ambitionstrappan som stød for att skape rätt effekt. Källa: Sveriges Kommunikatörer.

Budskap

Huvudbudskapet var initialt att berätta att projektet fanns og dæfter vad forskningen og utviklingen ger, det vill säga fokus på verdi og nytte. Vid exempelvis metodutviklingen av landskapsressursanalyse i norra Klarälvdalen samt etableringen av demoarene Taiga Trail og Dark Sky i Trysil har projektets arbeide i sig inneburit att deltagernes kunnskap økt og nye ideer har generert. Tonaliteten i kommunikationen har bygd på respekt for deltagernes erfaringer og kunnskap, ømsesidighet og refleksjon, nyfikenhet og øppenhet. Mangfold- og genusperspektiv har beaktet blant annet gjennom val av bilder, språk og utvalg av nyhetsartikler. Projektets språk har varit norska og svenska.

I innbudninger till konferenser og workshopar, i artikler, på affischer, powerpoint-presentasjoner, webblatsen ingoskog.org samt i Facebookgruppen har det framgått att *projektet gjennomføres med stød fra EU Interreg Sverige-Norge*, i text og/eller gjennom logotyp. Vid presentationer har informasjonen även læmnats muntlig. Av tilgjengelighetskål har logotypen inte anvænt inmontert i bilder, till eksempel på web og i Facebookgruppen.

Kanaler

Webb: På ingoskog.org publicerades basinformasjon om projektet, dess samarbeidspartene, nyheter, vetenskaplige og populærvetenskaplige rapporter, artikler og bøcker samt kalenderhendelser og filmer. Målet har varit att utgøre en knutpunkt for den kunnskap og erfaringer som generert i projektet. Informasjonen finns blandet på svenska og norska. På webblatsene hos merparten av projektets ulike partner har det funnits en læk till projektets webblats. [Ingoskog.org](http://ingoskog.org) kommer att fortleve även efter projektets slut hos Centrum for forskning om hållbar samhællsforandring (CRS), vid Karlstads universitet.

Sociale medier: LinkedIn, Twitter og Instagram har anvænt for innlegg via redan befintlige konton, till eksempel Paper Province, Trysilvassdragets skogeierlag og Skogsstyrelsen, Høgskolan i Innlandet samt Karlstads universitet. Ett konkret eksempel er innbudning till GIS-workshopen den 25 augusti 2020, som var særskilt interessant for Skogsstyrelsen. Innbudning spreds via myndighetens sociale medier og mejlades till nyckelpersoner internt, vilket på kort tid ledde till ett flertal anmeldte deltagere. Innbudning till projektets slutkonferens 19 augusti 2020 marknadsførdes gjennom en annonsekampanj på Facebook via Karlstads universitets konto og eventet fikk även stor viral spredning gjennom delninger i enskildte projektmedlemmers kanaler. Projektets Facebook-grupp startet primært for att stærke den interne kommunikationen inom projektet. Gruppen har i efterhand utvidgats og vælkommnet även externa medlemmer gjennom muntlig innbudning vid workshopar og andre møten. Den 31 augusti 2020 hadde gruppen 39 medlemmer. Gruppen kommer att avveckles under høsten 2020 med en henvisning till webblatsen for informasjon.

Trykt material: Affischer enligt anvisning från Interregsekretariatet, innbudninger, rapporter, antologi, metodhandbok samt policy briefs. Hållbarhetsaspekten har beaktet gjennom val av papper (miljømærkning) og for innbudning till LRA-workshopen i norra Klarälvdalen valdes vykort istället for brev med kuvert (dærutøver anvæntes økså meil).

Filmer: Syftet har varit att dels fortydligte og forklare projektets innhæll, till eksempel LRA-metodens utvikling og besøkers opplevelser speglade på Instagram, dels fange ulike røster med motivation for deltagende i projektet. Filmene har anvænt på sociale medier, vid træffer og finns publiceret på ingoskog.org. Majoriteten av filmene er textet for økt tilgjengelighet, på svenska, norske eller engelske beroende på det språk som tales i respektive film. Filmene finns även tilgjenglige via en kanal i tjensten Kauplay: [Kauplay - Centrum for forskning om hållbar samhællsforandring](http://Kauplay-Centrum-for-forskning-om-hallbar-samhells-forandring).

Press og media: Medierna utgjorde både en kanal og en målgruppe. Bearbeiding har skett på såvæl svensk som norsk side. I Norge har mediekontaktene skøtts av Høgskolan i Innlandet og Trysilvassdragets skogeierlag, vilket økte mulighetene for gjennomslag då kontaktene fanns nære. I Norge har pressmeddelanden varit på norske og i Sverige på svenska. Projektets kommunikator har haft ett godt samarbeide med kommunikationsavdelningen vid Høgskolan i Innlandet, særskilt inför utgivningen av antologin, textning av en film samt vid marknadsføring av projektets slutkonferens. Projektet har även varit synlig i artikler på Karlstads universitets webblats, kau.se samt kau.se/crs og i nyhetsbrev från CRS. Medie gjennomslag i extern media har varit i bland annet radio (P4 Værmeland), faktdiskrift (Norges Skogeierforbund) samt nættidning (Woodnet.se).

Muntlige presentasjoner: Med tanke på projektets syfte att øke kunnskap og innovasjonsfærme har den muntlige dialogen varit viktig. Det har gjennomført en rad nettverkstræffer, konferenser og workshopar av projektets ulike partner samt inte minst projektets avslutande digitale konferens i augusti 2020. Praktiske verktøy, till eksempel affischer og powerpoint-mallar har tagits fram som stød.

Projektets ulike parter, liksom Interreg Sverige-Norge, har vid ulike tilfællen aktivt bidragit till att spreide innslag om projektet på webben og i sociale medier.

Se även kapittel 3. *Aktiviteter* for kunnskapsspredning og andre kommunikationsaktiviteter.

Resultat

Resultat från projektet som helhet presenteras i kapittel 4, där kommunikation og informasjon varit en bidragende del. Dærutøver har fræmst gjennomslaget i sociale medier utgjort mætpunkter for att se gjennomslag og om eventuelle forstærkende aktiviteter behøvts. Som eksempel på gjennomslag nådde annonseringen på Facebook inför slutkonferensen ut enligt følgende: exponering 31 181, rækkvidd: 11 516 og klick: 86. Innlegget på Karlstads universitets LinkedIn inför slutkonferensen,

[LinkedIn - Karlstads universitet - Ingoskogs slutkonferens](#), innehöll en video som fick 1 491 visningar och där den organiska statistiken visar 6 929 visningar, 15 reaktioner, 0,36% klick frekvens samt 9 delningar med 25 klick och en aktivitetsfrekvens på 0,72%. Bedömningen från Karlstads universitets sociala medie-grupp inom kommunikationsavdelningen var att detta är ett mycket gott genomslag.

Aktivitetserna information och kommunikation gick till stor del in i projektets övriga aktiviteter. Vid träffar, workshopar, datainsamling och annan interaktion med

deltagare förmedlades även information om projektet och kunskap om metoder och resultat. Eftersom kommunikationen har anpassats efter projektets arbete och utveckling har aktivitetsgraden naturligt ökat mot slutet av projektet, inför slutkonferensen samt i och med marknadsföring av metodhandbok och antologi. En del effekter kommer därför att märkas först efter projektets slut.

Se rapporten *Slututvärdering Ingoskog* av projektets externa utvärderare Attityd i Karlstad för ytterligare information om projektets kommunikation (se kapitel 13. *Publikationer*).

10 AKTIVITETER OG ØKONOMI

I tabellen till höger finns en ungefärlig uppskattning av hur stor del av projektbudgeten som lagts på de olika aktiviteterna. Att flera aktiviteter varit centrala i flera olika delar av projektet (t.ex. forskning, kunskapsspridning och nätverksbyggande) och att de flesta projekt-deltagarna jobbat i flera olika delar av projektet, var en av utmaningarna i att beräkna kostnaderna per work package (WP).

Projektet har i stort följt budgeten, med några justeringar längs vägen t.ex. på grund av förändringar i projektets bemanning, omplanering av arbetstid för enskilda forskare. En ändringsansökan om flytt av medel mellan budgetposter som översteg 5000 € gjordes och godkändes under våren 2020.

Ingoskog har, precis som så mycket annat i samhället under år 2020, påverkats av den rådande coronapandemin. Projektets slutkonferens som skulle blivit ett arrangemang över två dagar i Karlstad, fick med anledning av pandemin planeras om till en två timmar lång digital version. Detta gjorde att en relativt stor andel medel, som skulle gått till konferensen och ett avslutande projektmöte, kunde läggas på andra kostnader.

Omläggningen av konferensen fick även konsekvenser i form av att en av projektets medfinansierare inte rapporterade in upp till utlovad finansiering, då de av praktiska skäl inte kunde ges utrymme att medverka i konferensen i den omfattning som var tänkt ursprungligen med presentationer och förberedelsearbete.

Kommentarer i förhåll till budsjett på norsk side. Det har vært benyttet mer midler til WP0-2. Dette henger i stor grad sammen med endringer i prosjektledelsen og endring av personell knytte til de første Wpene. For WP4 er det et underforbruk. Dette skyldes i stor grad Trysilvassdragets manglede investeringer i demoarenaene og mindre timesforbruk. For WP har det også vært underforbruk som i hovedsak skyldes mindre bruk av midler til møte og reisevirksomhet.

Aktiviteter Aktivitet	Beskrivning	Startdatum- slutdatum	Kostnad i Euro (SE+NO)
WP 0.0	Prosjektledelse Kontakt med ledere av de ulike WP'ene, budsjett- myndighet for prosjektet, ansvar for rapporteringer og for å følge opp tidsplanen.	2017-09-01- 2020-08-31	158816 SE 121286 NO 37530
WP 1.0 Underaktiviteter: WP 1.1 Forskning WP 1.2. Kunnskaps- spredning WP 1.3 Internasjona- lisering WP 1.4 Nettverks- bygging	Grønn omstilling Aktivitetsmål: Etablere et felles begrepsapparat om grønn om- stilling i privat og offentlig forvaltning, og heve kompetansen om metoder som finnes for å utvikle en økologisk bærekraftig forvaltning og forretnings- virksomhet	2017-09-01 2020-08-31	178450 SE 76262 NO 102188
WP 2.0 Underaktiviteter: WP 2.1 Forskning WP 2.2 Kunnskaps- spredning WP 2.3 Nettverksbygging	Grønn omstilling i skogen Aktivitetsmål: Øke kompetansen for økt innovations-kapasitetet hos alle aktører som utnytter ressursene i skogen gjennom å studere samhandling mellom ulike bru- kere av skogen og analyse anvendeligheten og utviklingen av verktøy og modeller slik som land- skaps-ressursanalyser, GIS baserte ressurskart som f.eks vegetasjonskart-, kulturminne-, viltfagligkart og skogbruksplaner til bruk i innovasjonssammenheng	2017-11-01 2018-07-31	332218 SE 198296 NO 133922
WP 3.0 Underaktiviteter: WP 3.1 Forskning WP 3.2 Kunnskaps- spredning	Skogens turisme- og opplevelsesnæringer Aktivitetsmål: Utvikle et markeds- og etterspørselsorientert verktøy som effektivt synliggjør landskapskvaliteter, knyttet til f.eks. kultur- eller/og naturarv, i en økonomisk, miljø- og samfunnsmessig kontekst for skogens turisme- og opplevelsesnæringer.	2017-11-01 2020-08-31	398149 SE 307109 NO 91040
WP 4.0 Underaktiviteter: WP 4.1 Innovasjon WP 4.2 Kunnskapsspredning Wp 4.3 Nettverkbygging	Innovasjon for grønn omstilling i skogen Aktivitetsmål: Testa metoder for grønn omstilling i skogen som tar hensyn til ulike värden och intressen som i ett identifiserat skogsområde i Värmland. Etablere en eller flere demonstrasjonsarena for å lage fullskala tester og evalueringer av utviklingsprosjekt slik som reiselivsprodukter i skoglandskapet. Disse skal lede til praktisk anvendbare modeller for å få ideer ut i markedet, og en brukerhåndbok (hvitbok) for verdiskapning gjennom etablering av skogbasert turisme- og opplevelsesnæring i grensetraktene.	2017-11-01 2020-08-31	396279 SE 216712 NO 179567
WP 5.0 Underaktiviteter: Kunnskapsspredning	Kommunikasjon Aktivitetsmål: Alle arbeidspakker skal kommunisere og spre kunnskap til ulike målgrupper og i ulike former. WP5 skal sørge for å etablere de faste kommunikasjonsarena slik som hjemmeside, arrangere prosjektets workshop, seminarer og konferanser, og samle all kunnskap som produseres i prosjektet, og være et nav for alle nettverk som etableres.	2017-09-01 2020-08-31	87514 SE 62653 NO 24861

11 FORSLAG OG IDEER

Ingoskog resulterade i ett flertal goda framtida möjligheter till samarbete samt ett formaliserat samarbetsavtal mellan turismutbildningarna vid Karlstads universitet och Högskolan Dalarna. De konkreta forskningsansökningarna som har arbetats fram och lämnats in under projektets gång behandlar förslag på vidare forskningsidéer utifrån Ingoskog. Av de forskningsansökningar som lämnades in kom strax efter att projektet formellt hade avslutats beskedet att projektansökan till Interreg, på insatsområdet Natur och kulturarv: *Biokulturell arv og alternativ matproduksjon* (BIOKUMA), beviljats medel. Det innebär att erfarenheter från Ingoskog bl.a. om hur hållbar, lokal matproduktion ska kunna bidra till bättre förvaltning av natur- och kulturarv förs vidare samtidigt som natur- och kulturarv ska kunna bidra till fortsatt inno-

vation inom matproduktionsområdet. Projektet löper från 2020-10-01 – 2022-09-30.

Läs mer om forskningsansökningarna och samarbetsavtalet i avsnitt 4.1 *Gemensam begreppsapparat, kompetenslyft och framtida projekt*.

En annan högaktuell fråga i såväl Norge som Sverige kring olika intressen och perspektiv på skogen är ägan- defrågan. Den lyftes t.ex. på projektets slutkonferens och är en viktig fråga för grön omställning i skogen. Det finns flera utmaningar kring bl.a. äganderättsfrågan och det pågår utredningar kring det. Ingoskog har inte explicit studerat frågan, men har med en skogs- ägarförening (TVS) som partner i projektet, och skogs- ägare har varit involverade i arbetet med LRA i norra Klarälvdalen och de två demoarenorna Dark Sky och Taiga Trail.

12 UTVÄRDERING

Attityd i Karlstad upphandlades som extern utvärderare av projektet. Utvärderingen genomfördes med kvalitativa metoder och bygger på erfarenheter från tidigare utvärderingscykler, granskning av projektdokumentation och 13 intervjuer med nyckelpersoner och deltagare i projektet.

Slututvärderingen visar att projektlogiken var relevant, utan större förändringar under projektets gång. Det har inte planerats för ett nytt projekt som en direkt fortsättning av Ingoskog, men i utvärderingen konstaterades att projektets resultat kommer leva vidare i framtida projekt, befintliga uppdrag och i aktörernas egna verksamheter.

Projektet har nästan uppnått samtliga indikatorer. Ett mål var att etablera tre långsiktiga formaliserade samarbetsavtal mellan olika forskningsinstitut. På grund av förändringar i projektgruppen har endast ett avtal etablerats. Utvärderingen lyfter dock att, även om indikatorn inte uppnåtts, har projektet ändå bidragit till flera värdefulla informella samarbeten och kontakter som förhoppningsvis på lång sikt kan leda till samarbetsavtal.

I utvärderingen konstateras att Ingoskog varit ett lyckat projekt som bidragit på flera plan (läs mer om den externa utvärderingen i utvärderarens rapport: *Slututvärdering Ingoskog*, se kapitel 13. *Publikasjoner*).

13 PUBLIKASJONER

Här listar vi publikationer som producerats inom projektet Ingoskog. På projektets hemsida, ingoskog.org, hittar du samtliga publikationer. Sidan uppdateras kontinuerligt efter projektslut allt eftersom fler publikationer tillkommer.

Bianchi Strømme, C., Heldt Cassel, S., & Mitander, T. (Red.). (2020). *Skogen som resurs i en gränsregion*. Karlstad: Karlstads universitet, Centrum för forskning om hållbar samhällsförändring.

Christenson, N., Dahlström, M., & Grund, H. (2020). *Att identifiera och kommunicera skogens många värden – metodutveckling i norra Klarälvdalen*. Karlstad: Karlstads Universitet, Centrum för forskning om hållbar samhällsförändring.

Conti, E. (2019). *Tourism Experiences in Forest Areas. An Exploration of Industry Cases*. Center of Tourism and Leisure Research, Högskolan Dalarna.

Conti, E., & Heldt Cassel, S. (2020). Liminality in nature-based tourism experiences as mediated through social media. *Tourism Geographies*, 22(2), 413-432.

doi: <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1648544>

Conti, E., & Lexhagen, M. (2020). Instagramming nature-based tourism experiences: a netnographic study of online photography and value creation. *Tourism Management Perspectives*, 34(2).

doi: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100650>

De Sousa, K., & Solberg, S. Ø. (2020). Conservation gaps in traditional vegetables native to Europe and Fennoscandia. *Agriculture*, 10(8).

doi: <https://doi.org/10.3390/agriculture10080340>

Grundel, I. (2019). *Grön omställning i skogen*. Policybrief 1, 2019. Centrum för forskning om hållbar samhällsförändring (CRS), Karlstads Universitet.

Heldt Cassel, S., Farsari, I., & Conti, E. (2018). Forest-based Experiences. Brief 1, 2018. Work group WP 3 Ingoskog, Högskolan Dalarna.

Heldt Cassel, S., Farsari, I., & Conti, E. (2018). Tourism report Ingoskog project. Work group WP 3 Ingoskog, Högskolan Dalarna.

Holmengen, H. (2020). *Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko. En situasjonsrapport om reiselivet i Trysil og Finnskogen* (Skriftserien nr. 4-2020). Elverum: Høgskolen i Innlandet.

Holmengen, H., & Kleiven, J. (2020). *Forretningsmodeller hos reiselivsrelaterte bedrifter ved Fulufjäll, Trysil og Finnskogen*: Rapport fra en intervjuundersøkelse (Skriftserien nr. 5-2020). Elverum: Høgskolen i Innlandet.

Kleiven, J. (2019). Markedstenkning og skogsbasert reiseliv. (Skriftserien nr. 37-2019). Elverum: Høgskolen i Innlandet.

Pedersen, S., Gangås, K. E., Chetri, M., & Andreasen, H. P. (2020). Economic gain vs. ecological pain. Environmental sustainability in economies based on renewable biological resources. *Sustainability*, 12(9).

doi: <https://doi.org/10.3390/su12093557>

Slututvärdering Ingoskog (2020), Karlstad: Attityd.

Den här rapporten sammanfattar Interregprojektet Innovation för grön omställning i skogen (Ingoskog). Projektet har pågått från september 2017 till och med augusti 2020 och är en del av EU:s Interreg Sverige-Norge-program. Projektets syfte var att öka forsknings-, utvecklings- och innovationsförmågan till grön omställning med skogen som resurs och att bidra till ökad samverkan mellan aktörer med skogen som gemensamt intresse.

Skogen har många värden för företagare inom flera branscher, myndigheter, forskare inom olika ämnen och många andra aktörer. Det råder intressekonflikter mellan olika värden samtidigt som en del värden kan samsas i skogen. Genom aktiviteter såsom forskning, metodutveckling och etablering av nätverk för samverkan kring skogens olika värden, har Ingoskog resulterat i en rad publikationer, nätverk och framtida projektidéer. Resultat från projektet har spridits till en bred målgrupp och kommer även framöver att bidra till kunskapsspridning om grön omställning till ett hållbart samhälle med skogen som en viktig resurs.

I rapporten presenteras projektets bakgrund, de aktiviteter som genomförts samt delmål, resultat och effekter av arbetet samt projektets organisation och lyfter dessutom några röster från aktörer med olika perspektiv på skogen som på olika sätt medverkat i projektet.

HÖGSKOLAN DALARNA • HØGSKOLEN I INNLANDET • KARLSTADS UNIVERSITET
HEDMARK FYLKESKOMMUNE • LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND • PAPER PROVINCE
SKOGSSTYRELSEN • TRYSILVASSDRAGETS SKOGSEIERLAG

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

ingoskog

